

N:o 28.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen, med förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.; gifven Stockholms slott den 14 februari 1896.

Under återopande af bifogade utdrag af statsrådsprotokollet öfver ecklesiastikärenden för denna dag vill Kongl. Maj:t härmed inhemta Riksdagens yttrande öfver närlagda förslag till förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl Maj:t förblifver Riksdagen med all Kongl. nåd och ynnest städse välbevågen.

OSCAR.

G. F. Gilljam.

Förslag

till

förordning angående köttbesigtning- och slagttvång m. m.

§ 1.

1. Köttbesigtningstvång, innefattande förbud att inom visst område till salu hålla eller utbjuda till människoföda afsedt, färskt, rått kött af nötkreatur, får, get, svin eller häst, derest köttet icke blifvit, efter undersökning af besigtningssman, försedt med stämpel eller bevis af något sådant slag, hvarom nedan i § 6 sägs, må för stad, som sådant åstundar, kunna bestämmas i den ordning, som angifves i § 24 af helsovårdsstadgan för riket, under vilkor att genom stadens försorg anställas nödigt antal besigtningssmän och vidtagas de öfriga åtgärder, som erfordras för att köttbesigtning inom ifrågavarande område må kunna utan större vare sig tidsutdrägt eller annan olägenhet ega rum; börande i nyssberörda afseende uppgjort förslag underställas Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning, innan stadgande i ämnet utfärdas.

Enahanda förfarande iakttages i fråga om ändring eller upphäfvande af sådant stadgande.

2. Hvad i nästföregående moment stadgas om stad gäller äfven för annat i afseende på helsovård med stad likställdt samhälle, så ock för kommun å landet, endast med den olikhet, som föranledes af den annorlunda beskaffade sammansättningen af myndigheter, hvilka der hafva befattning med allmänna helsovården. De åligganden, som enligt denna förordning och på grund deraf meddelade föreskrifter i stad tillkomma magistrat, helsovårdsnämnd och stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, skola inom samhälle, der helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, fullgöras af dem, som förklarats skola inom samhället i allmänhet träda i dessa myndigheters ställe, samt eljest å lan-

det bestridas, magistratens af kronofogden i orten, helsovårdsnämndens af kommunalnämnden och stadsfullmäktiges eller allmänna rådstugans af kommunalstämman.

§ 2.

1. Har för stads eller dermed i afseende på helsovård likställt samhälles räkning offentligt slagthus enligt plan, som Kongl. Maj:ts befallningshafvande, efter helsovårdsnämndens hörande, gillat, blifvit uppfördt och efter af Kongl. Maj:ts befallningshafvande föranstaltad afsyning godkändt, må, om samhället så önskar, i den uti § 1 omförmälda ordning kunna jemte köttbesigtningstvång för samhället stadgas slagttvång, innefattande förbud att, sedan slagthuset upplåtits till allmänt begagnande, annorstädes inom visst område än i berörda hus slagta djur, som förut nämnts. Sådant förbud utgör dock ej hinder för att dylikt djur nedslagtas utom det offentliga slagthuset, der nedslagtandet nödvändiggöres af hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse; skolande dock i sådant fall köttet, om det är afsedt att begagnas till menniskoföda, genast efter djurets nedslagtning ostyckadt jemte alla dertill hörande inelfvor utom tarmar föras till det offentliga slagthuset för att besigtigas. Utan hinder af sådant förbud må äfven Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunna medgifva, att nedslagtning af kreatur, hvilkas kött är afsedt hufvudsakligen för utförsel ur riket, verkställas inom sådan för ändamålet särskildt inrättad och under offentlig kontroll stäld anstalt, hvarom nedan i § 3 sägs.

2. Vilja stads- och dermed i afseende på helsovård likställt samhälle förena sig om gemensamt offentligt slagthus af här afsedd beskaffenhet, må det kunna ske, i fall Kongl. Maj:ts befallningshafvande dertill lemna tillstånd; och gälle då i fråga om hvart och ett af dessa samhällen hvad beträffande samhälle med köttbesigtning- och slagttvång förut är stadgad.

§ 3.

Önskar enskild person, förening eller bolag få under offentlig kontroll ställa vare sig en hufvudsakligen för uppslagtning af kött till utförsel ur riket afsedd inrättning (exportslagteri) i stad eller på landet eller annan slagterianstalt, belägen utom stad eller dermed i afseende på helsovård likställt samhälle, må, på derom af vederbörande gjord ansökning, Kongl. Maj:ts befallningshafvande, om anstalten pröfvas vara ändamålsenligt ordnad, kunna föreskrifva, att densamma skall stå under offentlig kontroll, med vilkor att genom sökandens försorg anställas erforderligt

antal besigtningmän och vidtagas de öfriga åtgärder, som kunna anses för kontrollen nödiga. Förklaras, efter det annat sådant slagteri än exportslagteri stälts under offentlig kontroll, helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad skola i tillämpliga delar gälla inom det område, der slagteriet är beläget, må nämnda omständighet ej utgöra hinder för slagteriets förblifvande under offentlig kontroll.

§ 4.

1. Besigtningssman vid offentligt, inom område, der slagttvång är gällande, beläget slagthus, vid exportslagteri, hvarom i § 3 sägs, eller vid annat enligt samma paragraf under offentlig kontroll stäldt slagteri skall vara legitimerad veterinär. Den, som jemlikt denna förordning anställs såsom kommunal besigtningssman annorstädes än vid offentligt slagthus, som nyss är nämndt, skall, om möjligt, vara legitimerad veterinär.

2. Besigtningssman vid exportslagteri förordnas af medicinalstyrelsen. Öfriga i mom. 1 af denna paragraf omnämnda besigtningssmän vardas förordnade af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, de kommunala på vederbörande helsovårds- eller kommunalnämnds förslag.

Besigtningssman kan af den embetsmyndighet, som förordnat honom, när som helst entledigas från sin befattning.

§ 5.

Vid slag af djur, som förut nämnts, vare sig i offentligt, inom område, der slagttvång är gällande, beläget slagthus eller i sådant under offentlig kontroll stäldt slagteri, som i § 3 sägs, skall vederbörande besigtningssman anställa undersökning före nedslagtingen å djuret, med hänsyn till dess helsotillstånd, samt efteråt å dess kött och inelfvor, med afseende å deras duglighet till menniskoföda. Vid annan köttbesigtning enligt denna förordning skall, der ej annorlunda stadgats, undersökning af besigtningssman anställas, när fråga är om häst eller större nötkreatur än kalf, å minst fjerdedels kropp, men eljest å minst half kropp.

Närmare föreskrifter om besigtningen utfärdas af medicinalstyrelsen.

§ 6.

1. Kött, som vid besigtning enligt denna förordning godkännes, skall, innan det får till salu hållas eller utbjudas, förses med stämpel, utvisande, der detsamma blifvit i offentligt, inom område, der slagttvång är gällande, beläget slagthus eller i sådant under offentlig kontroll stäldt slagteri, som i § 3 sägs, uppslagadt och besigtigadt, att så skett, men eljest att köttet

undergått annan vederbörlig besigtning inom något samhälle med köttbesigtningstväng.

2. Finnes vid besigtning kött vara till människoföda otjenligt, skall detsamma förstöras, der det icke kan genom besigtningssmannens försorg och under hans kontroll försäljas till tekniskt bruk, i hvilket fall köttets egare är berättigad utfå hvad som genom försäljningen inflyter, efter afdrag af nödiga kostnader.

3. Anträffas vid besigtning, anstald jemlikt denna förordning af kommunal besigtningssman, kött, som först efter särskild behandling kan utan men för helsan användas till människoföda, skall köttet, sedan det under besigtningssmannens kontroll undergått sådan behandling, antingen, försedt med särskild stämpel, der så ske kan, eller med bevis om beskaffenheten, ställas till egarens förfogande eller, om denne så fordrar och icke kan anses hafva före besigtningen egt eller bort ega kännedom om köttets underhaltiga beskaffenhet samt köttet ej är af djur, som nedslagtats i sådant under offentlig kontroll staldt slagteri, som i § 3 sägs, inlösas af vederbörande samhälle till pris, som helsovårdsnämnden månatligen, med ledning af köttprisen inom samhället under näst föregående kalendermånad, fastställer och offentligen kungör. Varder dylikt kött anträffadt vid undersökning jemlikt denna förordning i slagteri, som nyss är nämndt, må köttet, sedan det under dervarande besigtningssmans kontroll så behandlats, att det kan utan men för helsan användas till människoföda, af honom förses med särskild stämpel eller med bevis om beskaffenheten.

4. Här omförmälda stämplars skola särskildt angifva inom hvilket samhälle besigtningen egt rum och för öfrigt vara, hvart slag för sig, lika för hela riket, nemligen en för godkänt kött, uppslagtadt i offentligt, inom område, der slagttväng är gällande, beläget slagthus eller i annan i § 3 omförmäld, under offentlig kontroll staldt inrättning än exportslagteri, en för godkänt kött, uppslagtadt i exportslagteri, som nyss är nämndt, en för annat godkänt kött och en för kött, behandladt på sätt i mom. 3 af denna paragraf sägs. Medicinalstyrelsen utfärdar närmare föreskrifter om stämplarnes beskaffenhet och köttets stämpling.

§ 7.

Derest vid köttbesigtning, som jemlikt denna förordning anställes af kommunal besigtningssman, köttets egare icke åtnöjes med besigtningssmannens beslut, må han ej mindre, om genast framställning derom hos besigtningssmannen göres och i förskott erlägges hvad som kan erfordras till bestridande af nödig kostnad för tillvaratagande af såsom bevisningsmedel tjenligt prof å det besigtigade, erhålla sådant prof i lämpligt för-

varingskärl, tillslutet under egarens och besigtningssmannens sigill och försedt med nödig beteckning, än äfven i beslutet söka ändring genom besvär, hvilka jemte dels besigtningssmannens utan lösen lemnade intyg, innefattande beslutet och skälen dertill, dels ock bevis om dagen, då klaganden af beslutet erhöill del, böra, vid talans förlust, till Kongl. Maj:ts befallningshafvande inlemnas inom tio dagar derefter, dagen då delgifningen skedde, likväl oräknad; gällande emellertid, utan hinder af besvär, beslutet till efterrättelse, intilldess annorlunda kan varda vederbörligen förordnad. Varder i följd af besvären ändring gjord i besigtningssmannens beslut, eger klaganden att för den förlust, han fått till följd af samma beslut, i hvad det befunnits origtigt vidkännas, erhålla godtgörelse af det samhälle, hvars besigtningssman meddelat beslutet.

§ 8.

1. För köttbesigtning af kommunal besigtningssman enligt denna förordning och för begagnande af offentligt, inom område, der slagttväng är gällande, beläget slagthus eger vederbörande samhälle uppbära afgifter enligt taxa, som, sedan Kongl. Maj:ts befallningshafvande, efter hälsovårdsnämndens och i andra städer än Stockholm jemväl efter magistratens eller, der sådan ej finnes, den i dess ställe särskildt tillsatta stadsstyrelses hörande, dertill uppgjort förslag, af Kongl. Maj:t fastställas för minst ett år i sänder. I denna taxa må afgifterna ej sättas högre, än som kan anses erforderligt till betäckande af samhällets kostnader för köttets besigtning och stämpling samt, der fråga är om begagnande af offentligt slagthus, som nyss är nämndt, till betäckande jemväl af kostnaden för slagthusets förvaltning och underhåll jemte ränta å anläggningskapitalet.

2. Der jemlikt ordningsstadgan för rikets städer eller derpå grundad bestämmelse särskild marknadsplats för kreaturshandeln blifvit inrättad i sammanhang med offentligt slagthus af här afsedd beskaffenhet, må, i enahanda ordning och efter liknande grunder som i fråga om slagthusets begagnande, bestämmas afgifter till samhället för nyttjande af marknadsplatsen och vid densamma uppförda stallar äfvensom för kreaturens utfodring, skötsel och vägning.

§ 9.

Uppstår i samhälle, der slagttväng är gällande, särskild fara i hälsoväg till följd af någon utanför samhället bedrifven slagterirörelse eller yrkesmessig beredning af köttvaror, eger på framställning af samhällets

helsovårdsnämnd Kongl. Maj:ts befallningshafvande föreskrifva anordningar och vidtagna åtgärder, som pröfvas tjenliga och leda till farans undanrödjande. Dervid må Kongl. Maj:ts befallningshafvande ej mindre påbjuda rörelsens ställande under särskild tillsyn samt uppdraga åt tillsyningsman att anhålla och låta dels undersöka misstänkt kött eller köttvara, dels ock oskadliggöra kött eller deraf beredt, till människoföda afsedt ämne, som är dertill otjenligt, än äfven, då sådant finnes vara af nöden, förelägga lämpliga viten och meddela tillfälligt förbud mot rörelsens drifvande samt, om rättelse på nämnda sätt ej synes stå att vinna, förbjuda den felande att vidare sjelf eller genom annan person inom visst område bedrifva slagterirörelse eller yrkesmessig beredning af köttvaror.

§ 10.

Der i följd af slagttvångs införande byggnad eller annan inrättning för bedrifvande af slagterirörelse, som, när denna förordning träder i kraft, lofligen idkas och hvars utöfvande icke medgifvits blott tills vidare eller till dess annorlunda blefve föreskrifvet, ej längre kan för dermed afsedt ändamål användas, vare egaren berättigad att af vederbörande samhälle undfå ersättning för den värdeminskning hans fastighet och öfriga ifrågasvarande inrättningar derigenom undergå. Enahanda rätt tillkomme den, som, när slagttvång i ett samhälle införes, eger ett på det under nämnda tvång lagda området befintligt, enligt § 3 under offentlig kontroll staldt slagteri, hvilket i följd af slagttvångets införande ej vidare kan för afsedt ändamål begagnas.

§ 11.

1. Bryter någon mot förbud, hvarom i § 1 eller § 2 sägs, böte, der ej straff enligt allmän lag eller särskild författning bör följa å förseelsen, från och med två till och med etthundra kronor.

2. Öfverträdes sådant förbud mot drifvande af slagterirörelse eller yrkesmessig beredning af köttvaror, som i § 9 omförmäles, vare straffet böter från och med tjugu till och med femhundra kronor.

§ 12.

Den, som under tid, då han är stald under tilltal för förseelse mot denna förordning eller enligt densamma gifna föreskrifter, fortsätter eller förnyar samma förseelse, skall, när han dertill varder lagligen förvunnen,

fällas, för hvarje gång åtal emot honom egt rum och han deraf undfått del, till de böter eller viten, som för ifrågavarande förseelse äro bestämda.

§ 13.

1. Förseelse mot denna förordning eller de enligt densamma gifna föreskrifter skall åtalas hos polisdомstol, der särskild sådan är inrättad, men eljest hos poliskammare och, der sådan icke finnes, vid allmän domstol; och gälle i fråga om klagan öfver domstols eller poliskammares beslut i dessa mål hvad i allmänhet angående besvär i brottmål är stadgad.

2. Förseelserna åtalas af allmän åklagare; egande helsovårds- eller kommunalnämnd ock att för särskildt fall förordna åklagare.

§ 14.

Emot beslut, som enligt denna förordning eller på grund af densamma gifna föreskrifter meddelats af Kongl. Maj:ts befallningshafvande, af helsovårds- eller kommunalnämnd eller af sådan tillsyningsman, som i § 9 sägs, eger den, som anser sin rätt deraf förnärnad eller obehörigen inskränkt, att anföra besvär, öfver Kongl. Maj:ts befallningshafvandes beslut hos Kongl. Maj:t inom den tid, som för öfverklagande af förvaltande myndigheters och embetsverks beslut är stadgad, samt öfver helsovårds- eller kommunalnämnds eller tillsyningsmans beslut hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande inom den tid, som är bestämd för öfverklagande af kommunalstämmas beslut; gällande dock, utan hinder af besvär, beslutet till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda vederbörligen förordnad.

§ 15.

1. Böter och viten, som ådömas efter denna förordning och i enlighet med densamma meddelade föreskrifter, tillfalla kommunens kassa.

2. Saknas tillgång till fulla gäldandet af dessa böter och viten, skola de förvandlas enligt allmän strafflag.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1897.

Utdrag af protokollet öfver ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 februari 1896.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern **BOSTRÖM**,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve **DOUGLAS**,
Statsråden: friherre **ÅKERHJELM**,
              GROLL,
              WIKBLAD,
              GILLJAM,
              friherre **RAPPE**,
              CHRISTERSON,
              WERSÅLL,
              ANNERSTE T.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Gilljam anförde:

»En fråga, som i Sverige på senare tid ofta varit föremål för kommunala och andra myndigheters uppmärksamhet samt afhandlats vid möten och sammanträden af därför intresserade personer, i utgifna broschyrer äfvensom i tidningspressen, är inrättandet af offentliga slagthus och införandet af obligatorisk köttbesigtning. I viss mån skulle åvägbringandet häraf vara ett återgående till hvad under förra tider egt bestånd i vårt

land. Redan i början af 1600-talet stadgades nemligen, att i alla städer i Sverige skulle anordnas särskilda slagtarehus samt att all slagtt vare sig för köttmånglare eller för andra stadsinvånare med vissa undantag skulle försiggå i slagtarehusen, hvarjemte slagtare förbjödos att till slagtning mottaga något djur, »med mindre uppsyningsmannens tillståndssedel uppvisades», samt att förhjelpa köttmånglare att »instinga sjuk boskap bland det, som godt var». Nyssnämnda bestämmelser förnyades genom en år 1681 utfärdad köttmånglare- och slagtareordning.

De inskränkningar, som sålunda lades på slagteriväsendet och kött-handeln, fortforo ganska länge att vara gällande. Småningom råkade de dock ur tillämpning, dertill, i fråga särskildt om Stockholm, de föreskrifter, som innehöllos i nådiga bref af den 26 juni 1799 och den 7 december 1847, bidrogo. Genom det förra nådiga brefvet förklarades nemligen, att en hvar välfrejdad och med nödiga tillgångar försedd person finge under vissa vilkor i Stockholm utöfva slagterirörelse, äfvensom att, i händelse staden ej egde lämplig plats till inrättande af nya slagthus, hugade personer finge sjelfva upprätta slagtarebodas. Och genom nådiga brefvet af den 7 december 1847 bestämdes, att tillsvidare, intill dess annorlunda kunde blifva förordnad, slagtarembetets ledamöter finge, under iakttagande af de föreskrifter öfverståthållarembetet kunde finna nödigt utfärda, verkställa slagten inom sådana i vissa stadsdelar belägna gårdar och tomter, som af sagda ledamöter disponerades och af öfverståthållarembetet pröfvades för ändamålet tjenliga.

Kongl. förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet gjorde ej något särskildt undantag för slagtareyrket. Deremot har det blifvit ifrågasatt, huruvida icke helsovårdsstadgan för riket den 25 september 1874 genom sina i 24 § meddelade bestämmelser kunde lemna tillfälle för städer och andra dermed likställda samhällen att i helsovårdshänseende stadga slagttvång och obligatorisk köttbesigtning. Man har dock i allmänhet funnit betänkligt att på nämnda bestämmelser grunda så genomgripande åtgärder beträffande slagterierna och kött-handeln. Det synes ock mig, att det åsyftade målet icke på sådan väg kan uppnås.

En blick på den främmande lagstiftningen i ämnet skall visa, att man i utlandet ganska allmänt, somligstädes för länge sedan, funnit nödigt utfärda särskilda stadganden om obligatorisk köttbesigtning och om skyldighet att bedrifva all slagtt i offentliga slagthus. I fråga om dylikt så kalladt slagt- eller slagthustvång är lagstiftningen ordnad efter två olika system, det ena med absolut slagttvång, innefattande skyldighet för hvarje kommun eller åtminstone sådan af visst slag och viss storlek att anordna offentligt slagthus, der all slagtt inom kommunen skall försiggå, det andra med fakul-

tativt slagttvång, då afgörandet huruvida offentligt slagthus skall upprättas är öfverlemnadt åt vissa myndigheter och lagen endast föreskrifver, att, om sådant anlägges, all slagt der skall ega rum.

I *Frankrike* blef genom lag den 22 juli 1791 köttkontroll införd, och genom dekret den 9 februari 1810 upprättades fem offentliga slagterier i Paris. Ett dekret den 15 april 1838 stadgade fakultativt slagttvång för hela landet; och detta dekret har vid tillämpningen tolkats så, att äfven de slagtare, som bo utom städernas gränser, men sälja kött i städerna, förpligtats att uteslutande nyttja de offentliga slagthusen. Beträffande kontroll af färskt kött, som från utlandet införes till Frankrike, gäller en förordning af den 26 maj 1888. I *Spanien* stadgades under år 1859 absolut slagttvång. I *Bayern* är genom särskilda föreskrifter, som sedan år 1862 meddelats för hvarje regeringsdistrikt, köttkontroll anordnad både i städerna och på landet. *Preussen* har enligt lagar af den 18 mars 1868 och den 9 mars 1881 fakultativt slagttvång jemte obligatorisk köttbesigtning. I *Sachsen* infördes sådant slagttvång genom en lag af den 11 juli 1876, och i *Baden* förefinnas sedan år 1878 liknande anordningar som i Bayern. *Württemberg* har sedan år 1879 fakultativt slagttvång. Hvad *England* beträffar bemyndigades genom helsovårdslagen den 11 augusti 1875 kommunalstyrelserna att upprätta offentliga slagthus samt fastställa reglementen och bestämma afgifter för begagnande af slagthusen. I *Österrike* är enligt lag af den 29 februari 1880 påbjudet allmänt införande af besigtning å slagtdjur och kött, hvilken angelägenhet regleras genom lokala förordningar. *Ungern* har i följd af lag den 24 mars 1888 och ministeriel förordning af den 15 oktober samma år absolut slagttvång för alla kommuner med större köttkonsumtion. Äfven i *Rumänien* och *Bulgarien* är slagttvång infördt genom särskilda lagar. Uti *Italien* finnes enligt en lag af den 3 augusti 1890 absolut slagttvång stadgad för städer med öfver 6,000 invånare samt derjemte obligatorisk köttbesigtning införd såväl i städer som å landet. I *Belgien* är genom lag af den 4 augusti 1890 och åtskilliga sedermera utfärdade förordningar köttkontroll påbjuden för hela landet. I *Portugal* synes äfven vara stadgad allmän obligatorisk köttbesigtning.

Våra grannländer Danmark och Norge äro ej heller i saknad af föreskrifter i detta ämne. I *Danmark* kan på grund af helsovårdslagarna den 12 januari 1858 och den 28 mars 1868 slagttvång införas genom kommunala, af justitieministern fastställda helsovårdsföreskrifter. Der lära ock nu finnas flera offentliga slagthus. I *Norge* har den 1 januari 1893 trädt i kraft en lag om kommunala slagthus, köttkontroll m. m. af den 27 juni 1892, hvilken lag, sedan den i vissa delar ändrats genom lagar af den

26 juni 1893 och den 27 juli 1895, innehåller väsentligast följande föreskrifter.

I kommun, för hvilkens räkning finnes inrättadt slagthus, hvars läge och plan godkänts af Konungen, kan kommunalstyrelsen med Konungens samtycke påbjuda, att all slag af närmare bestämda slag af husdjur, hvilkas kött skall användas till människoföda, skall ske i kommunens slagthus. I samma ordning kan bestämmas, att all handel med särskildt bestämda slag af lefvande husdjur inom en kommun skall under kontroll ega rum på dertill afsedd plats. I hvarje stad eller lastageplats med öfver 4,000 invånare skall allt inom kommunen slagtdt eller till densamma infördt kött, som skall användas till människoföda, undersökas af kommunal köttkontrollör, hvilken, om möjligt, bör vara examinerad veterinär. Befrielse från sådan undersökning kan likväl i visst fall medgifvas, då köttet enligt egarens förklaring skall användas endast af honom och hans familj. I stad eller lastageplats med mindre än 4,000 invånare, så ock inom landtkommun kan äfven af kommunalstyrelsen med Konungens samtycke införas köttkontroll, dock, hvad landsbygden beträffar, endast i fråga om sådant kött, som inom kommunen utbjudes till salu. Vidare finnas föreskrifter om stämpling af kött, som är dugligt till människoföda, om besvär öfver kontrollörs beslut, om ersättning till egare af enskilda slagterier, som i följd af slagttvångs införande ej längre kunna för sitt ursprungliga ändamål användas, samt om afgifter för begagnande af slagthus eller torg, afsedd till handel med lefvande husdjur, m. m. Desslikes stadgas böter till belopp af 2—1,000 kronor för öfverträdelser af de i lagen gifna eller med tillämpning deraf meddelade föreskrifter.

I vår gällande lagstiftning saknas visserligen ej alldeles lagbestämmelser, afsedda att utgöra skydd mot de faror, som hota genom förtäring af för människor skadliga eller otjenliga födoämnen. Så innehåller strafflagen stadganden i fråga om försäljning m. m. af veterligen förfalskade lifsmedel, äfvensom af ondt för godt, mängdt för omängdt eller det, hvaruti man vet fel vara, utan att sådant uppenbara. Vidare är i helsovårdsstadgan för riket förbjudet att i stad till salu hålla eller för sådant ändamål dit införa kött af djur, som varit behäftadt med sådan smittosam sjukdom, att dess förtärande är skadligt, samt födoämne eller dryckesvara, som till följd af förskämning, felaktig beredning eller af annan orsak är skadlig för helsan eller otjenlig till människoföda; och skall denna föreskrift äfven tillämpas på landet. Men ofta möter det den största svårighet att afgöra, huruvida kött verkligen är skadligt eller otjenligt att förtära. Insigten härom har föranledt de framställningar, för hvilka jag anhåller att nu få redogöra.

Uti en till civildepartementet ingifven och derifrån till ecklesiastikdepartementet öfverlemnad, af öfverståhållareembetet till nådigt bifall förordad underdånig ansökning af den 8 november 1892 hafva stadsfullmäktige i Stockholm anfört bland annat, att det icke lede något tvifvel, att de fordringar, som nutiden med hänsyn till snygghetens, helsovårdens och ordningens kraf stälde på kötthandeln i stora städer, icke vore i Stockholm på långt när tillgodosedda så, som vederborde. Ej heller vore meningarna delade derom, att det väsentligaste botemedlet bestode i inrättande af ett under offentlig kontroll ställdt slagthus med tillhörande marknadstorg samt besigtning af slagtdt kött, som infördes till staden. Vid ett dylikt slagthus förrättades slagten, efter hvad en rik erfarenhet från många städer utomlands gäfvade vid handen, på sådant sätt att, jemte det en mönstergill renlighet kunde iakttagas, omkostnaderna nedbragtes så långt som möjligt och tillika alla delar af det slagtrade djuret blefve på det mest ekonomiska sätt tillvaratagna; och genom det i sammanhang med slagthuset anordnade marknadstorget, der all till staden införd lefvande boskap besigtigades före slagten, möjliggjordes enligt samma erfarenhet en verksam kontroll mot införsel af kreatur, hvilkas kött vore farligt för helsan eller till föda otjenligt, samt hämmades i väsentlig mån spridningen af smittosamma kreaturssjukdomar. Dylika anordningar vore följaktligen till gagn icke blott för allmänheten utan äfven för idkarne af slagteriyrket, hvarjemte det kunde med stor sannolikhet antagas, att jemväl landtbrukare i stadens närhet skulle finna med sin fördel förenligt att låta förätta sin kreatursslag i ett dylikt slagthus. Men det oaktadt funnes ingen utsigt, att den åsyftade reformen skulle kunna åstadkommas, utan att kommunen toge den om hand. Slagteriyrket i Stockholm bedrefves i allmänhet endast i ringa skala, bland annat på grund af det osäkerhetstillstånd, hvaruti dess idkare befunnit sig i afseende å rätten att för ändamålet använda de lokaler, i hvilka handteringen utöfvats, och äfven om förhållandena i detta hänseende kunde tänkas blifva inom en snar framtid förbättrade, omöjliggjordes slagtarnes sammanslutning för ändamålet af de två väsentliga omständigheter, att det nödvändiga förbudet mot slagtning annorstädes i staden än i ett under offentlig kontroll ställdt slagthus icke kunde utverkas, om detta slagthus vore i enskild ego, samt att kommunen ensam vore i tillfälle att anskaffa en plats, som uppfylde de många och olikartade fordringar, hvilka ställes på en stor slagthustomt med vidliggande betydliga marknadsplats.

Af sålunda angifna skäl hade redan för längre tid tillbaka fråga väckts, att kommunen skulle gå i författning om inrättande af ett offentligt slagthus med tillhörande kreatursmarknadsplats. De mångåriga utredningar,

som egnats frågan, bland annat af två komitéer, hvilka afgifvit betänkanden, den ena år 1882 och den andra år 1890, hade ännu icke ledt till något slutligt förslags uppgörande, på grund, förutom annat, deraf att först på senare tiden utsigt vunnits att erhålla en för ändamålet lämplig plats. Det vore emellertid icke endast denna omständighet, som hittills stält sig i vägen för det uppgifna målets vinnande. För ett besluts fattande i ämnet förutsattes äfven, att, såsom i 1882 års komitébetänkande anmärktes, utom anläggningen vare sig slagt af matnyttiga däggande husdjur eller marknadshandel med dylika djur ej finge bedrivas inom staden eller å dess område, samt att stadgande gäfvos om obligatorisk besigtning å djur, som till inrättningen fördes, afvensom å inelfvor och öfriga delar af derstädes slagtrade djur. 1890 års komiterade hade i berörda hänseenden gått betydligt längre. Under återopande af det redan år 1882 beaktade förhållande, att köttet efter djur, som årligen slagrades inom hufvudstaden, utgjorde blott en mindre del ($\frac{1}{4}$ — $\frac{1}{3}$) af allt det kött, som stadens befolkning förbrukade, ansågo dessa komiterade det icke vara tillfylllestgörande att låta uppföra ett offentligt slagthus och stadga s. k. slag- eller slagthustvång för de inom hufvudstaden boende slagtarne, utan att samtidigt dermed en obligatorisk besigtning af allt från landsbygden infördt kött påbjödes. Och vidare vore det enligt komiterades mening nödvändigt, att slagttvånget utsträcktes till hufvudstadens närmaste omgifningar, då just der de slagterier vore belägna, som under årtal gjort sig bemärkta dels för det bristfälliga skick, hvaruti de befunne sig, och dels genom de till föda för människor stundom otjenliga, ofta rent af helsovådliga köttpartier, som i desamma behandlats. Till stöd för ett sådant slagttvång anförde komiterade hufvudsakligen: att antalet inom hufvudstaden slagtrade storboskap, kalffvar och får väsentligen nedgått under tiden från 1881 till 1889, för hvilket år komiterades beräkningar verkstälts, beroende detta antagligen på de större fordringar, som uppstälts å slagterilokalernas inredning samt på den strängare kontrollen af helsopolisen; att jemväl antalet slagterier minskats inom hufvudstaden och ökats i trakten deromkring, i hvilket afseende anfördes, att våren 1890 inom Stockholm bodde 22 slagtare men närmast utom tullarna ej mindre än 117; att en fullt ändamålsenlig kontroll öfver de här och hvar i hufvudstadens omgifningar befintliga slagtställena ej läte sig åstadkomma; samt att det vore antagligt att, derest slagttvånget endast skulle omfatta Stockholm, om icke alla, åtminstone de allra fleste af de nu inom hufvudstaden boende slagtarne skulle flytta utom stadens hank och stör för att slippa underkasta sig den vid ett offentligt slagthus skeende kontrollen, vid hvilket förhållande den vidtagna åtgärden snarare skulle innebära en försämring än en förbättring.

Att för den ekonomiska framgången af en anstalt af ifrågavarande slag kräfdes bestämmande utaf afgifter för slagthusets och marknadsplatsens användande, vore uppenbart. Dessa afgifter borde dock ej sättas högre, än att de räckte till förräntande och amortering af anläggningskapitalet samt till betäckande af driftkostnaden och öfriga utgifter i och för anstalten.

Stadsfullmäktige anföra vidare, att i fråga om slagttvånget den fakultativa formen syntes med afseende å den kommunala sjelfstyrelse, som inom Sverige funnes, vara den lämpligaste. De hufvudgrunder, hvilka enligt stadsfullmäktiges tanke borde vid lagstiftning i ämnet följas, an gifvas sålunda.

Slagthuset och de med dem förenade kreatursmarknaderna borde vara tillgängliga för en hvar, som fullgjorde de för deras begagnande bestämda villkoren. Slagthusens storlek borde motsvara behovet på de särskilda orterna och anordningarna inom etablissementen uppfylla allmänna helsovårdens kraf. För den skull borde planen till dylika anläggningar, innan de utfördes, underställas Eders Kongl. Maj:ts godkännande. På uppsigten öfver slagtdjurens helstillstånd och köttets beskaffenhet borde ställas höga fordringar, hvadan bestämmelser borde lemnas om slagtdjurens undersökning af sakkunnige (veterinärer), innan djuren slagtades, likasom angående köttets besigtning omedelbart efter slagtingen, medan inelfvorna ännu kunde granskas, o. s. v.

Alldenstund köttbesigtning- och slagttvång betingades af sanitära skäl, funne stadsfullmäktige det tjenligast, att de bestämmelser derom, hvilkas beslutande kunde åt kommunerna öfverlätas, åvägabringades på den af helsovårdsstadgan i dess 24 § för nya stadgandens antagande utstakade väg, enligt hvilken både helsovårdsnämnden och stadsfullmäktige måste höras, innan Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande kunde utfärda erforderlig kungörelse i ämnet.

Under det stadsfullmäktige tänkt sig, att slagtdjur af alla arter borde slagtas i offentliga slagthus, hade fullmäktige beträffande kreaturshandels koncentrerung på med slagthuset förbundna marknadsplatser trott sig böra undantaga hästhandeln, hvilken till följd af de förhållanden, som dervid gjorde sig gällande, icke syntes lämpligen kunna hänvisas uteslutande till kreatursmarknaden. Som väl bekant, vore blott en ringa del af de hästar, som i städerna såldes och köptes, slagtdjur. Ej heller gifve hästhandeln anledning till så mycken osnygghet som handeln med andra kreatur, hvadan icke heller hänsynen till snyggheten i samma grad fordrade hästhandels som den öfriga kreaturshandels kontrollerande.

Spörsmålet om slagttvångets utsträckning utanför städernas egna om-

råden vore en lika vigtig som svårlöst fråga. Å ena sidan skulle det vara af obestriddig fördel för städernas förseende med sund och god köttföda, om de sattes i tillfälle att i offentliga slagthus låta såväl före som efter slagten besigtiga alla djur, hvilkas kött skulle åt städernas invånare afyttras. Erfarenheten visade nemligen, att frestelsen att till salu utbjuda köttet efter sjuka eller sjelfdöda kreatur vore allt för stor, för att djur-egarne skulle kunna på annat sätt derifrån afhållas. Men å andra sidan syntes det knappast med fog kunna ifrågasättas, att landsbygdens invånare, för att stadsboarne måtte beredas nyssnämnda fördel, skulle betagas rätten att sjelfva på sina gårdar slagta sina kreatur och försälja deras kött i städerna. Äfvenledes mötte det stora svårigheter att bestämma utsträckningen af området för slagttvånget så, att det blefve verkligen effektivt. Stadsfullmäktige kunde därför icke, huru önskvärdt det än vore, tillstyrka utsträckt slagttvång i den mening, som det anförda komitéförslaget af 1890 fattat detsamma, d. v. s. att från ett område utanför staden med viss bestämd radie intet uppslagadt kött utan endast slagtdjur finge till staden införas. Deremot syntes det stadsfullmäktige, hvad Stockholm beträffade, påtagligt, att ändamålet med inrättandet der af ett offentligt slagthus till stor del skulle förfelas, om slagttvånget icke nådde de yrkesslagtare, hvilka, såsom förhållandena nu gestaltade sig, bedrefve all sin handel i Stockholm men slagade i provisoriska slagterier eller skjul strax utanför staden. Desse köpte sina flesta slagtdjur i staden och hölle dagligen kött till salu på stadens försäljningsställen. Men de inköpta slagtdjuren drefve de ut ur staden för att der i skydd för besvärande besök af stadens helsopolis slagta dem. Kunde slagttvånget utsträckas till ifrågavarande yrkesidkare, utan att därför träffa de verkliga landtbrukarne, vore sådant utan tvifvel en fördel. Då kunde äfven de beräkningar anses tillfyllestgörande, hvilka slagterikomitén af 1890 under förutsättning af s. k. utsträckt slagttvång uppgjort beträffande freqvensen på ett blifvande allmänt slagthus i Stockholm. För att nå ifrågavarande önskemål hade stadsfullmäktige bland hufvudgrunder för en förordning i ämnet funnit böra förekomma en bestämmelse, att kött, som i stad hölles till salu af försäljare, hvilka såsom yrke drefve kötthandel i staden, skulle vara försedt med det offentliga slagthusets stämpel, under det att färskt kött, som af landtbor försåldes, endast skulle vara underkastadt besigtning, på sätt helsovårdsnämnden egde närmare föreskrifva.

Sist omtalade besigtning kunde visserligen aldrig erbjuda samma garantier som undersökningen i ett offentligt slagthus, men kunde dock blifva tillfredsställande nog, om det bestämdes, att slagtdjuren icke före besigtningen finge styckas mera, än som i hufvudgrunderna angåfves, och om

tillika i de särskilda föreskrifter, helsovårdsnämnden skulle ega att rörande besigtningen fastställa, bestämdes, att vissa viktiga inelovor, såsom lungor och lefver, skulle åtfölja köttet till besigtningebyråerna. Såsom sådana kunde de nuvarande köttbesigtningebyråerna användas eller andra inrättas på för trafiken tjenliga platser i staden. Besigtningen borde, så vidt möjligt, äfven här verkställas af veterinärer, med nödigt biträde och utrustade med de hjälpmedel, vetenskapen erbjöde. Dylika besigtningebyråer funnes inrättade öfver allt, der kötthandeln vore ordnad efter liknande grunder. I Berlin t. ex. funnes 8 köttbesigtningebyråer utom slagthuset.

De kostnader, som blefve förknippade med å ena sidan slagthuset och kreatursmarknadens drift i en stad och å den andra köttbesigtningen vid därför anordnade byråer, borde gifvetvis täckas genom afgifter utaf trafikanterna. Afgifternas storlek borde, såsom redan antydts, icke bestämmas högre, än att de nått och jemt försloge till ränta å och nödig amortering af anläggningsskapitalet. Då detta i synnerhet låge i slagtarnes och köttkonsumenternas intresse, syntes fastställandet af taxa för afgifternas debitering böra förbehållas en myndighet, hvars opartiskhet måste anses gifven, Eders Kongl. Maj:t eller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande.

Den ifrågasatta bestämmelsen, att slagstämpel jemväl från annat i enlighet med den blifvande författningen inrättadt slagthus än Stockholms stads skulle derstädes godkännas, påkallades såväl af den omständighet, att författningen skulle gälla för hela riket, som ock deraf, att redan nu behovet af offentligt slagthus visat sig i flera af rikets större städer.

På grund af det anförda anhöllo stadsfullmäktige i underdånighet om utfärdande i den ordning Eders Kongl. Maj:t funne omständigheterna påkalla, af sådana stadganden, att, derest i stad offentligt slagthus med tillhörande marknadsplats för kreaturshandel blifvit på stadens bekostnad inrättadt och anordningar der vidtagits i enlighet med de föreskrifter, Eders Kongl. Maj:t särskildt meddelade, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skulle ega att, i den ordning § 24 af helsovårdsstadgan för riket bestämde, förbjuda att: 1:o) i staden och på dess område nötkreatur, får, svin eller hästar slagtades annorstädes än i slagthuset; 2:o) lefvande nötkreatur, får eller svin åt allmänheten såldes eller till salu utbjödes på annat ställe än å marknadsplatsen eller i slagthuset; samt 3:o) färskt, rått kött af nötkreatur, får, svin eller häst åt allmänheten såldes eller till salu utbjödes, så framt det icke vore försedt med stämpel, utvisande om säljaren såsom yrke drefve kötthandel i staden, att kreaturet blifvit slagtdt i stadens slagthus eller i annan sådan slagtanstalt, som förut vore nämnd, men i annat fall antingen att så skett eller ock att köttet, der fråga vore om kalv, får eller svin, i minst half kropp, men

eljest i minst fjerdedels kropp, blifvit af veterinär besigtigadt och godkändt, på sätt helsovårdsnämnden egde närmare föreskrifva; dock att förbud, hvarom nu vore fråga, icke finge utfärdas, med mindre den kommunen tillkommande betalning för slagten, djurens herbergerande, skötsel och utfodring samt köttets vård, besigtning och stämpling med mera dylikt blifvit bestämd att utgå enligt taxa, faststæld af Eders Kongl. Maj:t eller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande.

Framställningar i samma syfte som den af Stockholms stadsfullmäktige sålunda gjorda hafva jemväl inkommit från stadsfullmäktige i Helsingborg, Malmö och Göteborg. Helsingborgs stadsfullmäktige hafva särskildt föreslagit, att från de ifrågasatta bestämmelserna om slagts verkställande endast i offentligt slagthus måtte medgifvas undantag beträffande vissa slagterier, så kallade engelska svinslagterier, hvilkas produkter vore afsedda för export, dock att äfven dessa slagterier skulle stå under viss kontroll. Göteborgs stadsfullmäktige hafva uttalat en så till vida afvikande mening, att köttbesigtning föreslås att varda obligatorisk, oberoende af om offentligt slagthus inrättas eller ej, samt att slagttvång må kunna utsträckas äfven till stadens omgifningar inom vissa gränser. Sistnämnda bestämmelse föreslås jemväl af Helsingborgs stadsfullmäktige.

Öfver de af stadsfullmäktige i Helsingborg och Malmö gjorda ansökningar har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län särskildt blifvit hörd; och har Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Göteborgs och Bohus län afgifvit infor dradt underdånigt utlåtande öfver Göteborgs stadsfullmäktiges ansökning.

Beträffande samtliga nu omförmälda framställningar infor drades genom nådiga remisser medicinalstyrelsens underdåniga yttrande.

Med anledning af Stockholms stadsfullmäktiges anhållan afgaf medicinalstyrelsen utlåtande den 26 april 1893. I detta utlåtande har medicinalstyrelsen till en början hemstält, huruvida icke helsovårdsstadgans föreskrifter rörande slagterier och dermed i samband stående förhållanden borde skärpas. Beträffande den föreliggande ansökningen anförde medicinalstyrelsen hufvudsakligen följande.

För inrättande af offentliga slagthus i större städer talade så många skäl, och om nyttan deraf så väl i ordningens och snygghetens intresse som ock beträffande slagtdjurens och köttvarornas behandling m. m. syntes meningarna numera vara så stadgade, att styrelsen ej ansåge sig behöfva vidare inlåta sig på desamma, utan tillstyrkte en förändrad lagstiftning i hufvudsaklig öfverensstämmelse med stadsfullmäktiges ansökning.

Medicinalstyrelsen kunde emellertid ej finna nödigt, att förening af offentligt slagthus och kreatursmarknadsplats, som vore mycket lämplig för de stora städerna, skulle utgöra ett vilkor äfven för mindre städer att få rättighet till upprättande af offentligt slagthus med slagttvång, enär ur sanitär synpunkt någon sådan marknadsplats ej kunde anses vara för de mindre städerna behöflig.

Angående behovet och berättigandet af det föreslagna köttbesigtningstvånget stälde sig åsigterna olika. Å ena sidan framhölles, att utan sådana bestämmelser, som af Stockholms stadsfullmäktige i nämnda hänseende föreslagits, ändamålet med slagthusets inrättande skulle förfelas, de lojala slagtarne gå under och de illa beryktade yrkesslagtarne, som drefve sin slagterirörelse utanför de stora städerna, fortfarande komma att förse dess invånare med skadliga eller underhaltiga köttvaror, då den stora allmänheten ännu icke kunde antagas inse fördelen af att endast använda kontrolleradt kött, äfven om priset därför skulle ökas med endast 1 à 1½ öre per kilogram. Vidare erinrades, att vissa smittosamma husdjurssjukdomar, hvilka gjorde köttets handterande eller förtärande farligt, påkallade besigtning af till salu utbjudet kött. Bland dessa sjukdomar framhölles företrädesvis mjeltbrand, tuberkulos och de så kallade blodförgiftningssjukdomarna, särskildt lifmoderinflammation hos kor och nafvelinflammation hos kalffvar m. m.

Å andra sidan hade man fäst uppmärksamheten vid faran att köttpriset skulle komma att oskäligt, eller åtminstone i betydligt högre grad än den uppgifna, fördyras, och till följd deraf den mindre bemedlade befolkningen komma att sakna behöflig köttföda i ännu högre mån än hvad nu vore fallet, hvarjemte påpekats, att besigtning af uppslagadt kött ofta lemnade ett osäkert resultat och ej sällan kunde föranleda ett godtyckligt bedömande samt icke lemnade säker garanti att ej köttet kunde härröra från sjukt djur, äfvensom att svårighet kunde uppstå att erhålla tillräckligt antal behöriga besigtningmän samt att bestämma vilkoren för dessas kompetens. Vidare hade man äfven framhållit, att farhågorna för förtärandet af kött utaf sjuka djur, särskildt tuberkulösa, betydligt öfverdrifvits och att köttet borde kunna göras oskadligt genom behörig kokning eller upphettning vid tillagningen.

Att ändamålet med de offentliga slagthusen ej komme att vinnas, med mindre än att besigtningstvång tillika stadgades, funne medicinalstyrelsen under närvarande förhållanden högst sannolikt. Derf föreslagna undantagslagstiftningen beträffande de så kallade yrkesslagtarne i de stora städernas omgifningar syntes ej heller kunna undvaras, då största faran för skadliga och underhaltiga köttvarors försäljande hotade just från dessas

sida. Faran för smittosamma husdjurssjukdomars öfverförande till människor genom förtärande af kött torde icke kunna förnekas, om den också mycket öfverdrifvits. Den kunde antagligen i många fall förekommas genom en förständig tillredning af köttet. Det mest afsevärda skälet mot köttbesigtningstvång syntes ligga i faran för köttets fördyrande. Till förekommande af en betungande förhöjning af priset för slagtning och köttbesigtning med deraf följande svårighet för mindre bemedlade att erhålla köttvaror för billigt pris, skulle därför vara önskligt, att från början och samtidigt med införandet af köttbesigtningstvång för besigtningen bestämdes en viss maximafgift af t. ex. 1½ öre för kilogram kött, jemte en viss minimafgift af t. ex. 15 öre för hvarje besigtigad köttvara, oberoende af dess vikt, hvilka pris sedermera ej finge öfverskridas eller höjas.

Beträffande sättet för den föreslagna besigtningens verkställande och kompetensen för besigtningförrättarne borde tydligen slagtdjurens besigtning såväl före som efter nedslagtandet utföras af legitimerad veterinär. Äfven besigtningen af allt öfrigt kött borde lämpligast verkställas af legitimerade veterinärer, derest sådana, som vunnit erfarenhet och vana i bedömmande af uppslagtadt kött, vore att i tillräckligt antal tillgå. Detta torde likväl kanske möta svårighet, och det kunde ju äfven sättas i fråga, huruvida för kompetens att bedöma slagtdadt kött, hvilket göromål antagligen blifve dessa besigtningsmäns hufvudsakliga om ej uteslutande sysselsättning, med skäl borde fordras maturitetsexamen och derefter genomgången fullständig veterinärkurs. I fall dylik besigtning skulle komma att framdeles uppdragas åt andra än veterinärer, borde dock en viss kompetens fordras af sådana personer, såsom t. ex. intyg från vederbörande lärare vid veterinärinstitutet, att personen i fråga inhemtat nödig kunskap och färdighet i bedömandet af köttvarors beskaffenhet.

För afgörandet utan dröjsmål af tvistiga fall borde dessutom finnas att tillgå en besigtningnämnd, bestående af t. ex. 3 för år af stadsfullmäktige, magistrat och helsovårdsnämnd utsedde besigtningmän med lika antal suppleanter och med skyldighet för denna nämnd att på kallelse af besigtningsveterinären (besigtningförrättaren) ofördröjligt besigtiga varan och senast 12 timmar efter den första besigtningen meddela beslut, huruvida densamma godkändes eller kasserades.

Under uttalande af den åsigt att en förbättrad kontroll af till salu hållna köttvaror, särskildt med hänsyn till dem, som tillhandahölles inom de större städerna, vore önskvärd, men svårligen kunde åstadkommas utan att offentliga slagthus här liksom mångenstädes i utlandet med god påföljd skett, upprättades och derjemte slagttvång och köttbesigtningstvång för de respektive städernas områden infördes, hvarvid dock stor varsamhet

vid lagstiftningen syntes vara af nöden, på det köttvaror icke måtte alltför mycket fördyras och deras åtkomst för mindre bemedlade försvåras, ansåg sig medicinalstyrelsen på grund af det anförda böra i underdånighet tillstyrka, att sådana förändrade lagstadganden måtte utfärdas, att derigenom stad, som önskade på kommunens bekostnad inrätta offentligt slagthus, så anordnad som Eders Kongl. Maj:t kunde komma att föreskrifva, med eller utan dermed förenade kreatursmarknadsplats, måtte kunna i enlighet med § 24 i gällande helsovårdsstadga utverka förbud mot slagtning annorstädes i staden eller inom dess område än i detta slagthus af vanliga slagtdjur, såsom nötkreatur, får, svin och häst, samt handel med lefvande djur af de tre förstnämnda djurslagen inom staden och dess område annorstädes än å marknadsplatsen eller i slagthuset, äfvensom förbud att inom staden och dess område till allmänheten försälja eller utbjuda färskt rått kött af nämnda fyra djurslag, med mindre köttet vore försedt med stämpel, utvisande, derest säljaren såsom yrke drefve kötthandel inom staden, att köttet vore slagadt antingen i stadens eller annat dermed likställt offentligt slagthus, men i annat fall antingen att så skett, eller att köttet af de större djurslagen i minst $\frac{1}{4}$ kropp samt af kalv får och svin i minst $\frac{1}{2}$ kropp blifvit af veterinär eller annan dertill kompetent förklarad person besigtigadt och godkändt; dock att sådant förbud icke finge utfärdas, med mindre den kommunen tillkommande betalning för slagten och djurens herbergerande m. m. samt köttets vård, besigtning och stämpling o. s. v. blifvit bestämd att utgå enligt taxa, faststald af Eders Kongl. Maj:t eller Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, helst med viss bestämd maximi- och minimifgift, som sedan icke finge afverskridas eller utan Eders Kongl. Maj:ts medgifvande höjas.

En från medicinalstyrelsens utlåtande afvikande mening uttalades af dess ordförande generaldirektören A. T. Almén, som i sådant afseende anförde bland annat: att erfarenheten i vårt land icke visat, att något egentligt behof af köttbesigtningstvång förefunnes; att de vådor, som uppgifvits följa med förtärandet af kött efter sjuka djur äfvensom af skämdt kött, syntes öfverdrifna; att goda skäl talade därför att mot den fara, som i nämnda hänseende kunde förefinnas, i allmänhet borde kunna vinnas nöjaktig trygghet genom köttets tillagning medelst grundlig kokning eller stekning; att den obligatoriska besigtningen af uppslagadt kött vore af tvifvelaktigt värde och att endast slagtdjurets undersökning före och köttets efter slagten lemnade säker garanti mot fara; att, om man ansåge besigtning af uppslagadt kött, som hölles till salu genom å landet bosatt försäljare, vara betryggande, enahanda besigtning borde vara tillfyllest, äfven då säljaren

såsom yrke drefve kötthandel i stad, och denna klass af försäljare således ej behöfva underkastas strängare kontroll än andra säljare; att besigtningstvånget lätteligen kunde medföra köttets fördyrande, isynnerhet om besigtningmännen stälde öfverdrifna fordringar på köttets beskaffenhet; att i händelse så kalladt sekunda kött skulle underkastas alltför sträng kontroll, följden skulle blifva den, att de mindre bemedlade måste upphöra att köpa kött; samt att kontrollen, med hänsyn till de olika åsigter, som alltid komme att finnas, huruvida en viss köttvara skulle anses helsovådlig eller icke, kunde befaras blifva mycket ojemn, ej endast inom olika städer utan äfven inom samma stad.

Beträffande ansökningarna från stadsfullmäktige i Helsingborg, Malmö och Göteborg åberopade medicinalstyrelsen sitt förenämnda utlåtande öfver framställningen från Stockholms stadsfullmäktige och afstyrkte derjemte på anförda skäl bifall till ifrågasatta undantag för de så kallade engelska svinslagterierna i Skåne.

Äfven i fråga om dessa ansökningar hänvisade generaldirektören Almén till sin förut omnämnda afvikande mening.

På grund af nådig befallning hafva sedermera öfverståthållareembetet och Eders Kongl. Maj:ts samtlige befallningshafvande i länen, efter vederbörande förste provinsialläkares med fleres hörande och med öfverlemnande af dessas yttranden, afgifvit underdåniga utlåtanden i ärendet.

I dessa utlåtanden har meddelande af författningsbestämmelser i det allmänna syfte, som i förberörda framställningar afses, tillstyrkts af öfverståthållare-embetet och Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i alla län utom Elfsborgs och Jemtlands.

Öfverståthållareembetet åberopar såsom sitt utlåtande ett af Stockholms stads helsovårdsnämnd afgifvet yttrande, hvori dels anförts, bland annat hufvudsakligen: att huru stränga föreskrifter för enskilda slagteriers anordnande än gäfves, kunde dock ej på denna väg en nöjaktig köttkontroll ernås; att slagttvång och obligatorisk köttbesigtning icke skulle leda till förhöjda köttpris; att den föreslagna taxan för besigtningen m. m. borde fastställas af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande och ej af Eders Kongl. Maj:t, enär förhållandena vore olika på olika orter; att besigtningafgiften borde beräknas, ej efter vikt utan per djur af visst slag eller för vissa delar deraf, och att en i medicinalstyrelsens förslag utesluten föreskrift rörande sättet för besigtning, nemligen »på sätt helsovårdsnämnden eger närmare föreskrifva», borde kvarstå, enär i annat fall stadgandet kunde så tydas, att köttförsäljare kunde fritt välja besigtningsman, dels hänvisats

till en vid yttrandet fogad skrift af stadsveterinären G. Kjerrulf, som, bland annat, andragit: att besigtningen, såsom fordrande framför allt sakkunskap, borde verkställas endast af veterinär, hvarför äfven den i medicinalstyrelsens utlåtande ifrågasatta nämnd, som skulle afgöra tvistiga fall, afstyrktes; samt att förslaget borde så formuleras, att obligatorisk köttbesigtning kunde införas äfven i samhällen, der offentligt slagthus icke blifvit uppfördt, och helst så, att det bestämdes, att alla stadskommuner med mer än 4,000 in-vånare skulle vara tvungna att anordna dylik besigtning.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms län, hvilken, såsom förut nämnts, gillar syftet i berörda framställningar, har tillstyrkt förändrad lagstiftning i enlighet med ett af förste provinsialläkaren i länet J. A. Berlin framställt förslag om upprättande af så kallade »kontrollslagterier», eller enskilda slagterier under offentlig kontroll. Enligt detta förslag skulle stad, som på kommunens bekostnad antingen inrättade offentligt slagthus med eller utan dermed förenad marknadsplats för kreaturshandeln eller ock anställde en eller flere kompetente besigtningmän, kunna utverka i förra fallet förbud mot dels slagt annorstädes i staden eller inom dess område än i det offentliga slaghuset, dels handel med lefvande boskap på annan plats inom sitt område än å berörda marknadsplats eller i slaghuset, samt i båda fallen förbud att inom stadens område försälja färskt, rått kött af husdjur, med mindre köttet vore försedt med stämpel eller åtföljdt af intyg, utvisande att djuret vore slagadt i stadens eller annat dermed likställt offentligt slagthus, i slagteri under offentlig kontroll, eller på annan plats, der slagt ej yrkesmessigt bedrefves, samt såväl före som efter slagten besigtigadt och godkändt af kommunens eller annan kompetent besigtningssman; dock att berörda förbud ej finge utfärdas, förrän taxa å besigtningssavgifterna blifvit af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande fastställd.

I de utlåtanden, som afgifvits af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala, Blekinge, Göteborgs och Bohus samt Örebro län, har inrättandet af den i medicinalstyrelsens förberörda utlåtande föreslagna nämnd, som, då köttbesigtningssman och köttegare hyste olika mening om köttvaras skadlighet, skulle dem emellan skilja, afstyrkts. Förste provinsialläkaren i Örebro län har i sammanhang härmed förordat inrättandet af en hela landet omfattande olycksfalls- och sjukdomsförsäkring för boskap.

Den ifrågasatta bestämmelsen om kreatursmarknadsplats i förening med offentligt slagthus har ansetts obehöflig eller direkt afstyrkts af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Upsala, Jönköpings, Blekinge, Malmöhus, Hallands, Vermlands, Örebro, Kopparbergs, Gefleborgs, Vesternorrlands, Vesterbottens och Norrbottens län, samt af Eders Kongl. Maj:ts befallnings-

hafvande i Göteborgs och Bohus län ansetts ej böra förekomma åtminstone beträffande mindre städer.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Södermanlands, Jönköpings, Kristianstads och Örebro län med flere, som yttrat sig i ämnet, hafva hållit före, att äfven andra samhällen än städer borde kunna få rätt att utverka det ena eller andra eller båda slagen af här ifrågavarande förbud.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Östergötlands och Skaraborgs län anse, att, der kommun inför obligatorisk köttbesigtning, denna bör ega rum utan afgift och på kommunens bekostnad, så att varan ej fördyras för konsumenten. I sammanhang härmed må erinras, hurusom i Norge, der lagen af den 27 juni 1892 medgaf kommunerna att med Konungens samtycke fastställa afgifter för undersökning af kött, genom lagen af den 27 juli 1895 bestämts, att sådana afgifter må fordras, endast då undersökningen önskas verkställd i slagteri eller på annat ställe utanför kontrollstationen.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Malmöhus län har särskildt fäst uppmärksamheten å de slagterier, hvilka exportera det uppslagtade köttet, såsom de så kallade engelska svinslagterierna i Skåne, af hvilka det i Malmö inrättade årligen hade 30,000 svin att slagta samt exporterade omkring 1,100,000 kilogram fläsk och 45,000 kilogram svinhufvud. För sådana slagterier borde undantag i den blifvande författningen göras, när det blefve alltför betungande för städerna att tillhandahålla offentliga slagthus för dessa slagteriers ändamål.

I de inkomna yttrandena har hvad som ifrågasatts derom, att förbud mot slagt annorstädes än i offentligt slagthus skulle kunna utsträckas att gälla äfven utanför stads eget område, afstyrkts af, bland andra, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Stockholms och Malmöhus län, men deremot tillstyrkts af somliga, särskildt af flere förste provinsialläkare.

Vidare har af många framhållits nödvändigheten af att taxa å afgifter för begagnande af slagthus och för köttbesigtning måtte, till förekommande af att köttprisen allt för mycket höjas, fastställas af Eders Kongl. Maj:t eller af Eders Kongl. Maj:ts vederbörande befallningshafvande, samt att särskilda föreskrifter angående sättet för köttbesigtning utförande gifves antingen af Eders Kongl. Maj:t eller af vederbörande helsovårdsnämnder.

I åtskilliga inkomna yttranden har slutligen föreslagits, bland annat, att städer skulle kunna, äfven utan att uppföra offentliga slagthus, vinna rätt att införa obligatorisk köttbesigtning; att bestämmelser måtte gifvas huru skulle förfaras med så kalladt »sekunda» eller »mindervärdigt» kött, så att det kunde utan men för helsan användas; samt att äfven korffabrikationen måtte ställas under offentlig kontroll.

Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs och Jemtlands län, hvilka afstyrkt bifall till föreliggande framställningar, den senare helt och hållet och den förre delvis, hafva gjort detta, emedan de ansett, att hvarken obligatorisk köttbesigtning eller slagttvång vore af verkligt behof påkallade. Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Elfsborgs län har dock föreslagit, att, såsom generaldirektör Almén förordat, strängare föreskrifter angående enskilda slagteriers anordnande måtte gifvas, hvilket skulle lända till nytta för alla städer och ej blott, såsom de nu ifrågasatta bestämmelserna, för de större. Eders Kongl. Maj:ts sistnämnde befallningshafvande har äfven tillstyrkt, att stad, som anordnar offentligt slagthus till begagnande mot afgift enligt vederbörligen fastställd taxa, måtte berättigas att i den ordning § 24 helsovårdsstadgan bestämmer, förbjuda begagnande af annat slagthus inom stadens planlagda område.

Under handläggningen af ifrågavarande ärende har derjemte svenska allmänna djurskyddsföreningen till Eders Kongl. Maj:t inkommit med underdånigt yttrande, deruti föreningen, under erinran om det nära samband, hvori djurskyddssaken stode med inrättandet af offentliga slagthus, enär derigenom djurplågeri, såvidt ske kunde, aflägsnades från slagtväsendet, framhållit särskildt den af Stockholms stadsfullmäktige gjorda framställnings betydelse för avägarbringandet af en mildare behandling af djuren.

Sedermåra har Eders Kongl. Maj:t anbefalt medicinalstyrelsen att dels inkomma med underdånigt utlåtande i anledning af nyssberörda myndigheters och förenings utlåtanden och yttrande, dels afgifva fullständigt förslag till de bestämmelser, som styrelsen ansåge böra i ämnet meddelas. I anledning häraf har medicinalstyrelsen i underdånigt utlåtande den 2 november 1894 i hufvudsak åberopat hvad styrelsen i sitt föregående utlåtande uttalat och föreslagit, men ansett sig, vid det förhållande att förslaget om besigtningnämnd mött temligen allmänt motstånd från dem, som yttrat sig i frågan, ej böra vidhålla detsamma, utan i stället föreslagit, att säljare af sådan köttvara, som af besigtningssman kasserats, borde tillerkännas rättighet att af denne bekomma skriftligt intyg öfver kassationsorsaken. Derjemte har styrelsen öfverlemnadt ett förslag till förordning angående offentliga slagthus och köttbesigtningstvång.

Genom nådig remiss den 15 november 1894 anbefalde Eders Kongl. Maj:t kommerskollegium att uti ifrågavarande ärende afgifva underdånigt utlåtande och dervid särskildt yttra sig, huru, i händelse förbud utfärdades mot vanliga slagtdjurs nedslagtande annorstädes i stad eller på dess

område än i offentligt slagthus, förfaras borde med afseende å de i orten befintliga slagterier.

Derefter har Stockholms veterinärsällskap till Eders Kongl. Maj:t inkommit med yttrande uti ifrågavarande ämne och dervid anført, bland annat, att frågan om slagttvång m. m. vore ur både hygienisk och landbruksekonomisk synpunkt af genomgripande betydelse, men att emellertid alltför betungande band skulle läggas på den allmänna näringsfriheten, i händelse medicinalstyrelsens förslag i sin helhet skulle vinna Eders Kongl. Maj:ts bifall; att det borde öfverlemnas åt vederbörande myndighet att bestämma och afgöra, huruvida kött efter djur, slagtdt i annat slagthus än stadens, hvarest det skulle bjudas ut eller säljas, borde underkastas förnyad besigtning; att en föreskrift, såsom medicinalstyrelsen föreslagit, derom att allt färskt, rått kött, som såldes eller till salu utbjödes af personer, hvilka såsom yrke drefve kötthandel inom staden, skulle vara slagtdt i stadens slagthus eller i annan sådan slagtanstalt, just vore den som skulle medföra synnerligen betänkliga hinder i näringsfriheten; samt att önskligt vore att kommun, som ej förmådde eller ville uppföra offentligt slagthus, måtte kunna förordna om tvångsbesigtning af allt färskt, rått kött; hänvisande sällskapet i öfrigt till en vid dess yttrande fogad, af stadsveterinären G. Kjerrulf utgifven skrift benämnd: »Tillägg med anledning af kongl. medicinalstyrelsens förslag till slagthuslag» (tryckt i sammanhang med en af Kjerrulf utgifven broschyr: »Fördyras köttet genom slagthus- och köttbesigtningstvång? samt Kunna offentliga slagthus bära sig?») Genom nådig remiss öfverlemnades berörda yttrande till kommerskollegium för att biläggas handlingarna i nu ifrågavarande ärende.

Vidare har förre hästslagtaren K. J. Ekeblad hos Eders Kongl. Maj:t gjort underdånig ansökning om utfärdande af stadganden rörande veterinärbesigtning af för slagt och människoföda afsedda hästskreatur. Jemväl med anledning af denna ansökning har Eders Kongl. Maj:t infordrat medicinalstyrelsens utlåtande, och har styrelsen, efter lärarekollegiets vid veterinärinstitutet hörande, hemstält, att, med hänsyn till det skede, hvori frågan om ordnande af kontrollen öfver animaliska födoämnen ännu befunne sig, ansökningen icke måtte för närvarande till någon Eders Kongl. Maj:ts åtgärd föranleda. Genom nådig remiss den 10 november 1894 anbefaldes kommerskollegium att äfven öfver sistberörda framställning afgifva underdånigt utlåtande.

Till åtlydnad af de sålunda gifna nådiga befallningarna, har kommerskollegium den 3 december 1895 för egen del i ett sammanhang afgifvit underdånigt utlåtande och i sådant afseende anført följande.

I föreliggande framställningar och förslag till föreskrifter rörande offentliga slagthus och köttbesigtningstvång hade man i allmänhet utgått från bestämmelse om förbud mot slagt af djur annorstädes inom stad än i offentligt slagthus och gjort införandet af obligatorisk besigtning af i stad till salu utbjudet kött beroende deraf att offentligt slagthus vore till begagnande upplåtet inom staden. Med de åtgärder, hvarom fråga bragts å bane genom förenämnda underdåniga framställningar af stadsfullmäktige i Stockholm, Göteborg, Helsingborg och Malmö, torde emellertid i hufvudsak åsyftas att erhålla ett i största möjliga mån effektivt skydd mot de faror, som uppstode genom förtärande af skadadt kött eller af kött efter djur, behäftade med vissa sjukdomar. Behovvet af sådant skydd syntes äfven, enligt hvad i ärendet förekommit och eljest vore känt, vara satt utom allt tvifvel. Men då vid det förhållande att, äfven om slagttvång i städerna föreskrefves, man näppeligen kunde förbjuda införsel till stad af kött efter djur, slagtrade på landsbygden, det åsyftade skyddet icke kunde ernås, utan att allt till människoföda afsedt kött, som inom stad till salu hölles, noggrant besigtigades af sakkunnig person, syntes i främsta rummet bestämmelser böra gifvas, som afsåge införandet af obligatorisk besigtning af och kontroll å allt färskt, rått, till människoföda afsedt kött af husdjur, som till salu hölles eller utbjödes i stad, antingen detsamma uppslagtats i offentligt slagthus eller annorstädes.

Man hade visserligen anfört, att genom besigtning endast af uppslagtadt kött ej alltid kunde afgöras, huruvida köttet vore till människoföda fullt tjenligt, utan att sådant blott kunde med säkerhet utrönas genom besigtning först å det lefvande slagtdjuret och sedan å dess kött. Detta förhållande, hvars riktighet icke blifvit förnekad, torde emellertid icke böra utgöra anledning dertill, att köttbesigtningstvång icke skulle få införas annat än i förening med slagttvång. Ty, om ock inrättande af offentliga slagthus, der besigtning verkställes å slagtdjuret före och å dess kött efter slagten, samt der köttet blefve på lämpligt sätt eljest behandladt, kunde i högre grad främja det åsyftade målet än besigtning endast af uppslagtadt kött, måste dock, då, genom en besigtning af sistnämnda slag i allt fall vissa, mycket beaktansvärda faror kunde undvikas, en kontroll å allt sådant kött, som vore afsedt att användas till människoföda, och hvilken kontroll verkställes, innan köttet till salu utbjödes, kunna varda af väsentlig nytta och alltid medföra en, om än ej absolut, dock vida större säkerhet mot helsovådliga inflytelser, än som under nuvarande förhållanden förekomme. Slutligen skulle äfven, derest den obligatoriska köttbesigtningen gjordes oberoende af slagttvånget, den fördel kunna ernås, att äfven sådana kommuner, som ej mäktade eller till en början icke ville göra

så pass dyrbara anläggningar som offentliga slagthus, dock kunde vinna möjlighet att få obligatorisk köttbesigtning införd och derigenom ernå den ökade trygghet i sanitärt hänseende, en sådan besigtning alltid måste medföra.

Man hade såsom skäl emot vidtagandet af här berörda åtgärder framhållit faran af köttprisens fördyrande, men af hvad i ärendet å andra sidan anförts, och särskildt på grund af hvad stadsveterinären Kjerrulf i sådant afseende i sina yttranden och skrifter andragit, torde framgå att berörda fara ej borde tillmätas någon större betydelse.

Kommerskollegium, som till fullo insåge den väsentliga nyttan ej mindre af obligatorisk köttbesigtning än äfven af offentliga slagthus, hvarest all slagt inom stad skulle ega rum, funne alltså, på nu anförda grunder, att, derest Eders Kongl. Maj:t pröfvade lämpligt förordna i ämnet, en blifvande författning borde utgå från en bestämmelse om rätt för stad, der vederbörande sådant beslöte, att få införa obligatorisk besigtning å allt till menniskoföda afsedt, färskt, rått kött af nötboskap, får, get, svin eller häst, som till salu i staden utbjödes, samt att, såsom medel att göra denna besigtning så effektiv som möjligt, stad, som uppförde offentligt slagthus, äfven måtte kunna undfå rätt att vinna förbud mot att inom staden och dess område slagt af nyssnämnda djur egde rum annorstädes än i det offentliga slagthuset.

Uti inkomna yttranden i ärendet hade ifrågasatts att äfven andra kommuner än städer skulle kunna få rätt att införa obligatorisk köttbesigtning. Att här i landet såsom i Norge införa en absolut föreskrift om köttbesigtning i stad med visst minimiantal invånare syntes i frågans nuvarande läge icke böra ifrågakomma. Men deremot torde möjlighet att vinna enahanda rättighet, som nu ifrågasatts beträffande städer, äfven böra beredas andra kommuner, och särskildt torde, på sätt som i gällande helsovårdsstadga § 26 sägs, tillfälle böra lemnas att vinna tillstånd att tillämpa den nya författningen äfven inom köpingar, hamnar, fiskelägen och andra ställen med större sammanträngd befolkning.

Vidkommande derefter frågan om intagande i den nya författningen af bestämmelser dels om en med slagthuset förenad marknads- eller saluplats för kreatur, dels om förbud mot handel med kreatur å annat ställe inom stads område än å denna plats eller i det offentliga slagthuset hade i de uti ärendet afgifna yttranden å ena sidan framhållits, att derigenom ändamålet med slagthusets inrättande skulle i hög grad främjas, men å den andra sidan ansetts, att det föreslagna stadgandet vore olämpligt eller behöfligt.

Det torde visserligen kunna antagas, att, derest marknadsplats för

kreatur anordnades i sammanhang med slagthus och försåges med lämpliga stallar och andra inrättningar till underlättande af kreaturens förvaring och vård, ej mindre slagthusets användning skulle varda större än äfven andra väsentliga fördelar vinnas, såsom till exempel en ökad möjlighet för dem, som ville inköpa djur för andra ändamål än slagt, att erhålla friska och goda djur, enär tillfälle att få djuren undersökta alltid skulle vid marknadsplatsen finnas; men det torde å andra sidan icke kunna förbjudas enskilde att i sina ladugårdar eller inom sina egendomar eller vid offentliga auktioner äfven inom stad sälja eller köpa kreatur, hvadan och då, jemlikt § 1 ordningsstadgan för rikets städer den 24 mars 1868, stadens myndigheter kunde bestämma ej mindre hvilka torg, hamnar och dylika ställen i staden skulle vara till allmänna försäljningsplatser upplåtna än äfven särskilda af nämnda platser för försäljning af vissa slags varor, kollegium lika med medicinalstyrelsen och andre, som yttrat sig i ärendet, ansåge de ifrågasatta bestämmelserna om särskild marknadsplats för kreaturshandeln i förening med slagthuset icke böra inflyta i den nya författningen.

Af Stockholms stadsfullmäktige med flere hade föreslagits, att allt kött som såldes eller till salu utbjödes af person, hvilken såsom yrke drefve kötthandel inom stad, der offentligt slagthus vore till begagnande upplåtet, skulle vara slagtadt i detta slagthus eller i annan sådan slagtanstalt. Detta förslag, som jemväl af medicinalstyrelsen biträdts, hade emellertid af flera andra, särskildt Stockholms veterinärsällskap, som, på sätt förut är nämndt, i frågan åberopat en af stadsveterinären Kjerrulf utgifven skrift, ansetts vara af beskaffenhet att icke kunna förordas. Och hade i sådant afseende anförts bland annat, att en dylik bestämmelse skulle medföra dels en alltför stor minskning i möjligheten för landtbefolkningen att vinna afsättning för sina uppslagtade köttvaror, hvilka de nu mycket ofta sålde till kött-handlande i städerna, dels ock en betydande inskränkning äfven i de senares näringsfrihet; att, om bestämmelsen vunne kraft, nästan monopol å kötthandeln skulle uppstå till förmån för slagtarne i städer, der offentligt slagthus finnes; samt att detta stadgande sålunda skulle i vida högre grad än sjelfva slagttvånget komma att fördyra köttvarorna. Man hade därför i stället föreslagit, att, såsom i Tyskland vore fallet, äfven här borde stadgas, att de personer, hvilka inom stad såsom yrke bedrefve slagterihandtering eller handel med färskt kött, icke finge inom kommunen till salu hålla kött efter djur, som de hade slagtat eller låtit slagta icke i det offentliga slagthuset utan på annat slagställe, beläget inom en omkrets från staden, som skulle kunna bestämmas genom kommunalbeslut, hvilket emellertid skulle af Eders Kongl. Maj:t fastställas. Såsom skäl, för såväl

den ena som den andra af nu berörda restriktiva bestämmelser hade anförts, hufvudsakligen, att det just vore det hänsynslösa tillvägagående, som de personer, hvilka utanför städernas områden bedrefve slagterirörelse, läte komma sig till last vid utöfvandet af sitt yrke och särskildt vid försäljningen i städerna af sina köttvaror, som borde stäffas, samt att, derest så icke skedde, ändamålet med de offentliga slagthusens inrättande blefve förfeladt. I syfte att förekomma sistberörda missförhållanden hade förste provinsialläkaren i Stockholms län Berlin framställt sitt förenämnda förslag, hvare Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet instämt, derom att det skulle ej mindre i stads- än äfven i landtkommuner inrättas slagterier, som stode under offentlig kontroll, »kontrollslagterier», samt att, då enskilde ville verkställa slagt hemma hos sig, sådan skulle ega rum under kontroll af godkänd besigtningssman.

Kommerskollegium ansåge för sin del, att, om än en bestämmelse derom att de, hvilka såsom yrke drefve kötthandel i stad, der offentligt slagthus funnes, icke skulle få till salu hålla annat än sådant kött, som blifvit uppslagadt i det offentliga slagthuset, visserligen skulle kunna i hög grad befrämja ändamålet med slagthuset, en sådan bestämmelse dock skulle vara af beskaffenhet att medföra en alltför stor inskränkning i de enskildes näringsfrihet och äfven medföra andra olägenheter af det slag, som här omförmälts. Vidkommande åter förslaget att en stads myndigheter skulle kunna besluta, att de, hvilka inom staden såsom yrke bedrefve kötthandel, icke skulle få sälja kött, som de uppslagat eller låtit uppslagta på ställe, beläget inom viss omkrets utanför stadens eget område, torde ett dylikt stadgande, hvilket skulle inverka ej blott på de yrkesslagtares rätt, som bodde inom sist antydda omkrets, utan äfven på andras, som utan att vara yrkesslagtare eller kötthandlande ville inom samma omkrets slagta och derefter sälja köttet till kötthandlande i staden, icke böra meddelas, enär det väl ej borde kunna ifrågakomma, att beslut, fattade inom en kommun, skulle kunna inverka på andra kommuners medlemmars rätt att drifva sin näring inom sin kommun. Deremot torde kunna ifrågasättas, att Eders Kongl. Maj:t skulle efter pröfning i hvarje fall och der särskilda olägenheter i sanitärt hänseende uppstode inom stad till följd af hänsynslöst tillvägagående vid, utanför staden inom andra kommuner bedrifven slagterirörelse, på framställning af stadens myndigheter föreskrifva sådana åtgärder, att de öfverklagade missbruken förekommes. Hvad åter de föreslagna »kontrollslagterierna» beträffade, syntes visserligen medgifvande att under särskild kontroll utöfva slagteri kunna i särskilda fall erhållas, såsom till exempel i fråga om de så kallade engelska svinslagterierna i Skåne, som i Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes i Malmöhus län utlåtanden funnes

omförmälda, men att i allmänhet inrätta »kontrollslagterier» torde möta synnerligen stora praktiska svårigheter, likasom en föreskrift att ingen finge å sin gård anställa slagtt utan i närvaro af besigtningssman näppeligen skulle kunna ifrågasättas och än mindre komma att efterleivas.

Att de besigtningssmän, som finge kontrollen af köttvarorna och tillsynen vid offentligt slagthus sig anförtrodd, skulle vara legitimerade veterinärer, vore utan tvifvel i regeln fullt lämpligt; men att absolut förbjuda att andra personer, som tilläfvventyrs kunde visa sig ega erforderliga kunskaper och erfarenhet, skulle få såsom besigtningssmän användas, torde ej böra ega rum, utan syntes endast böra föreskrifvas, att till besigtningssman skulle om möjligt antagas legitimerad veterinär. Sannolikt vore emellertid, att i de allra flesta fall till besigtningssmän komme att utses veterinärer, allra helst som numera, enligt hvad i ärendet upplysts, undervisning i köttkontroll meddelades vid veterinärinstitutet och veterinärerna torde finna med sin fördel förenligt att utbilda sig i denna kunskapsgrän.

Kommerskollegium ansåge lämpligt, att besigtningssmännen skulle tillsättas af helsovårdsnämnderna, men kunde deremot ej biträda förslaget att de närmare föreskrifterna i afseende å köttbesigtningss utförande skulle meddelas af sagda myndigheter. Det torde nemligen icke kunna antagas, att dessa nämnder alltid och öfverallt vore så sammansatta, att de kunde meddela lämpliga föreskrifter i så pass speciella frågor som de här afsedda. Vidare torde det vara af vikt, att berörda föreskrifter på olika platser blefve med hvarandra öfverensstämmande, i synnerhet om köttbesigtning, utförd inom en kommun, äfven skulle få gälla inom en annan, åtminstone i fråga om kött, uppslagadt vid offentligt slagthus. Kollegium ansåge på grund häraf, att berörda föreskrifter borde utfärdas af Eders Kongl. Maj:t, efter medicinalstyrelsens hörande, och gälla för alla kommuner, som införde obligatorisk köttbesigtning eller slagttvång.

Man hade i fråga om lämpligheten af att köttvaror, besigtigade och afstämplade af legitimerad besigtningssman inom en kommun, skulle få utan ny besigtning säljas inom annan kommun, ansett, att detta ej borde få ega rum, bland annat af den orsak att derigenom alltför många olika stämplars skulle kunna förekomma inom samma stad. Allmänheten, som ej kunde känna alla riktiga stämplars, skulle på sådant sätt kunna bedragas genom falska stämplars. Det torde emellertid ligga i sakens natur, att, om legitimerad besigtningssman efter i laga ordning verkställd besigtning godkänt en köttvara, besigtningen äfven skulle få anses gällande hvar som helst varan såldes. Skulle varan efter besigtningen hafva tagit skada, måste naturligtvis helsovårdsstadgans föreskrift i § 15 alltid anses å varan tillämplig. Hvad åter anginge svårigheten med olika stämplars, kunde denna undvikas, om två stämplars,

en för kött besigtigadt vid offentligt slagthus och en för kött besigtigadt endast efter slagten, blefve i hufvudsak af medicinalstyrelsen fastställda att gälla öfverallt, der slagttvång eller obligatorisk köttbesigtning infördes, och i hvilka stämplars skulle inrymmas plats för ett särskildt märke, utvisande inom hvilken kommun stämpeln i hvarje fall användts.

Att kött, som vid besigtning funnes vara till människoföda otjenligt, skulle göras för sådant ändamål oanvändbart, torde ligga i sakens natur och vore med gällande föreskrifter öfverensstämmande. Men, derest det kunde för tekniskt bruk användas, borde det äfven få under kontroll der-till försäljas. Enligt de för Stockholms stad gällande ordningsregler för köttbesigtningabyråerna, antagna af Stockholms stads helsovårdsnämnd den 11 juni 1884, § 16, skulle trikinhaltigt fläsk och annat kött, som befunnas för helsan skadligt, genom byråföreståndarens försorg afyttras till tekniskt bruk; om detta ej lyckades, skulle varan genom helsopolisens försorg oskadliggöras. En härmed likartad bestämmelse borde i den nya författningen ingå och dervid stadgas, att köttets egare skulle utfå hvad som genom försäljningen influtit.

Ej mindre vid den handläggning detta ärende hos medicinalstyrelsen undergått än äfven i afgifna yttranden hade framhållits, att det borde föreskrifvas, huru förfaras skulle med sådant kött — »sekunda» eller »mindervärdigt» kött — som, ehuru ej fullt friskt, likväl efter grundlig kokning eller annan behandling kunde utan fara för helsan användas. Kommerskollegium delade denna uppfattning och ansåge, att så kalladt »sekunda» eller »mindervärdigt» kött, som vid besigtning anträffades, borde, sedan detsamma under besigtningmans kontroll undergått sådan behandling, att det kunde utan fara för helsan till människoföda användas, antingen efter värdering inlösas för att genom besigtningmannens försorg säljas, eller, försedt med märke, der sådant kunde ske, eller intyg om beskaffenheten, till köttets egare återställas för att af honom disponeras.

Det hade vidare ifrågasatts att, der egare till kött, hvilket vid besigtning ej godkändes, icke ville åtnöja sig med besigtningmannens utslag, han skulle kunna vädja till en nämnd, som, för ändamålet utsedd, skulle verkställa ny besigtning å varan. Detta förslag, som medicinalstyrelsen ansett lämpligt men dock ej vidhållit, enär det mött starkt motstånd bland dem, som yttrat sig i ärendet, syntes kollegium näppeligen kunna i praktiken utföras, alldenstund dylik nämnd antagligen icke skulle kunna med vederbörlig skyndsamhet sammankomma, särdeles som svårigheter torde möta att finna personer, som ville underkasta sig att när som helst på kallelse genast lemna hvad de eljest hade för händer för att granska kött, om hvars användbarhet tvifvel rädde. Hvad som i sådant afseende gälde

om den särskilda nämnden gälde äfven om helsovårdsnämnden, hvadan ej heller den borde få sig uppdraget att i fall af olika uppfattning om köttets användbarhet skilja emellan besigtningssmannen och kötttegaren. Deremot syntes hvad i medicinalstyrelsens författningsförslag ifrågasatts, derom att egare till kött, som vid besigtning underkänts, skulle hafva rätt att utfå bevis af besigtningssmannen om orsaken till underkännandet, böra gillas. Huruvida beviset skulle, såsom föreslagits, utlemnas endast mot lösen, torde dock vara tvifvelaktigt, enär kötttegaren, som redan genom köttets anhållande gjorde förlust, derigenom skulle tillskyndas jemväl en utgift. Om det emellertid pröfvades skäligt att, till förekommande af att besigtningssmannen onödigtvis besvärades med utfärdande af bevis, lösen för bevisen skulle erläggas, syntes likväl densamma böra sättas låg och i allt fall ej högre än 50 öre. I författningen torde emellertid vidare böra stadgas, hvarest köttets egare skulle anföra klagan öfver besigtningssmannens utslag. Enligt § 41 af gällande helsovårdsstadga fördes klagan hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, bland annat, öfver den i § 15 af stadgan omförmälda åtgärd, då kött, hvars förtärande vore skadligt, anhölles.

Beträffande derefter frågan om huru förfaras borde med slagterier, befintliga å ort, der slagttväng infördes, så, och då dessa slagterier efter sagda tvångs införande ej längre skulle få användas, syntes ersättning böra af kommunen beredas slagteriernas egare för det intrång de sålunda lede i sin näring. Denna ersättning torde dock böra inskränkas till godtgörelse dels för den värdeminskning slagteriidkarnes egendomar tilläfventyrs underginge derigenom, att de ej längre finge till slagteriirörelsens bedrivande användas, dels ock för värdet af de särskilda inrättningar, som för slagts verkställande blifvit af de respektive näringsidkarne anskaffade och som efter slagttvängets införande icke längre kunde för sitt ändamål begagnas. Uppskattning af det belopp, hvarmed ersättning för intrånget i fråga borde i hvarje fall utgå, kunde lämpligast ega rum i den ordning, som för jords eller lägenhets afstående för allmänt behof funnes i nådiga förordningen den 14 april 1866 stadgad.

Vidkommande den af förre hästslagtaren Ekeblad gjorda underdåniga framställning om utfärdande af stadgande angående besigtning genom veterinär af för slagt och människoföda afsedda hästskatur har kommerskollegium, då denna framställning innefattade ett ämne, som i hufvudsak sammanföle med frågan om köttbesigtningss- och slagttväng, ansett densamma i och för sig icke nu böra föranleda någon vidare åtgärd.

Sedermera har öfverståthållareembetet, som från Stockholms stads helsovårdsnämnd fått mottaga en till nämnden ingifven skrift, hvari ett

större antal kötthandlare och slagteriådkare i hufvudstaden och dess närhet anhållit, att nämnden ville hos vederbörande myndighet göra framställning om införande snarast möjligt i Stockholm af obligatorisk besigtning af allt kött och fläsk, som inom hufvudstaden till salu hölles eller utbjödes, med skrifvelse den 18 sistlidne december till ecklesiastikdepartementet öfverlemnad denna skrift och dervid yttrat, att den under handläggning hos kommunalmyndigheterna varande frågan om anordnande af allmänt slagthus för hufvudstaden och införande af obligatorisk köttbesigtning hvilade i afbidan på utfärdande af särskild lagstiftning i detta ämne.

Slutligen har landtbruksstyrelsen den 12 innevarande månad i ärendet afgifvit infordradt underdånigt utlåtande och dervid andragit följande.

Utan att vilja ingå i pröfning af frågan, huruvida införandet i vårt lands lagstiftning af en sådan inskränkning i näringsfriheten, som betingades af det föreslagna besigtning- och slagttvånget, vore behöfligt, ansåge landtbruksstyrelsen likväl, att behörig hänsyn till den inom landet, särskildt i städerna, allmänt rådande meningen i förevarande afseende på kallade åtgärders vidtagande i syfte att förekomma, det till människoföda otjenliga köttvaror utbjödes å marknaden, men hölle på samma gång före, att de inskränkningar i näringsfriheten, som sålunda vidtoges, borde strängt begränsas till hvad af det klart insedda ändamålet med samma bestämmelser oundgängligen kräfdes. Särskildt torde böra på det noggrannaste tillses, att icke landbrukets eller landsbygdens intressen på något sätt kränktes, derigenom vare sig att landsbygdens invånare tvingades att för afsättning af sina till slagts afsedda kreatur föra dessa till städernas slagthus för nedslagning, eller att den å landsbygden verkställda slagtingen, om sådan tillätes, icke komme att i allmänna föreställningssättet erbjuda samma garanti för varans verkligt goda beskaffenhet som den i städernas slagthus verkställda slagtingen, utan att tvärtom landsbygd och stad blefve i förevarande afseende fullt likställda. Det kunde visserligen icke antagas, att på landsbygden några offentliga slagthus skulle komma att uppföras; men å andra sidan syntes ej heller omsorgen om de sanitära förhållandena å landsbygden påkalla uppförandet af några dylika, under det att slagtingen å landsbygden verkligen kunde, derest den skedde under vederbörliga garantier, verkställas på ett i alla afseenden ur slagtingens egen synpunkt fullt tillfredsställande sätt. I enlighet med denna åsigt, som uttalats af förste provinsialläkaren i Stockholms län, till hvars yttrande i ärendet landtbruksstyrelsen hänvisade, skulle, derest slagting å landsbygden så tillgått, att djur af sådant slag, som ifrågasatts skola underkastas kontroll

i förevarande afseende, blifvit af offentlig tillsyningsman inom viss bestämmd tid såväl före som efter slagtingen besigtigadt, kött af sådant djur förses med enahanda stämpel, som allt efter djurets befunna tillstånd användes i offentligt slagthus. Derest hvad landbruksstyrelsen sålunda framhållit iakttoges i en blifvande förordning rörande besigtning- och slagttvång, ansåge landbruksstyrelsen sig kunna i öfrigt biträda hvad af kommerskollegium blifvit i ärendet anfördt.

Här torde böra omnämnas, hurusom den år 1889 i Paris hållna internationella kongress för veterinärmedicin förenade sig om bland annat det uttalande, att allt färskt, rått kött borde vara af veterinär undersökt och godkändt, innan det finge säljas; att alla enskilda slagterier borde ersättas af offentliga slagthus, der slagtdjuren af veterinärer undersöktes både före och efter nedslagtingen; samt att införsel till stad af kött från landsbygden borde få ega rum, endast då allt sådant kött undersöktes å en kontrollstation. Den i Braunschweig år 1890 hållna sextonde konferensen af tyska föreningen för offentlig helsovård förordade införande af obligatorisk köttkontroll i hela Tyskland samt ansåg, att i större och medelstora städer en betryggande köttkontroll vore möjlig endast i offentliga slagthus med slagttvång. I vårt land hafva såväl svenska läkaresällskapet som det år 1893 i Gefle hållna sjetta allmänna svenska läkaremötet uttalat sig för inrättande af offentliga slagthus och införande af köttbesigtningstvång.

Såsom af det anförda framgår, synes bland de sakkunnige råda så godt som enighet derom att genom handtering eller förtäring af skämdt kött eller kött efter djur, som varit behäftade med vissa sjukdomar, större eller mindre vådor kunna uppstå för människors helsa; att bästa medlet att skydda sig mot sådana faror består i kreatursslaktens förläggande till offentliga slagthus, hvarest djuren undersökas både före och efter nedslagtingen; samt att, der sådant icke låter sig göra, äfven besigtning endast af uppslagadt kött bör kunna vara till stort gagn i nämnda hänseende. Sedan det visat sig, att vissa sjukdomar, såsom den bland kreatur mycket utbredda och mångenstädes i tillväxt stadda tuberkulosen, kunna öfverföras från djur till människor, har man i nästan alla civiliserade länder sökt motarbeta smittans spridning och såsom ett härtill ledande medel antingen redan infört eller vidtagit åtgärder för införande af slag- och köttbesigtningstvång. Tiden synes nu böra vara inne att äfven i vårt land, der faran af att förtära kött efter djur, som varit behäftade med vissa smittosamma sjukdomar, redan i lagstiftningen framkallat förbud mot salu-

hållande af sådant kött och der man väl äfven bör sörja för att till förbudets upprätthållande må finnas att tillgå tjenliga utvägar att konstatera, huruvida kött är till försäljning tillåtet eller ej, tillgripa åtgärder liknande dem, som i sådant hänseende annorstädes med framgång kommit till användning. Om ock hos oss ännu icke försports så talrika, på skadligt kötts förtärande beroende fall af sjukdom och död, hvarpå exempel från utlandet kunna anföras, hafva dylika sjukdomsfall dock ej alldeles uteblifvit. En af tekniska samfundet i Göteborg tillsatt komité för behandling af väckt förslag om uppförande af ett offentligt slagthus i nämnda stad uttalade i sitt i frågan afgifna utlåtande den åsigt, att förtäring af dåligt kött måste misstänkas vara en vigtig orsak till lungsotens stora utbredning i Göteborg. Någon säkerhet för att sådana sjukdomsfall icke skola återkomma förefinnes så mycket mindre, som köttkonsumtionen särskildt inom städerna synes vara stadd i tilltagande och det ofta till och med för den sakkunnige är särdeles svårt att afgöra, om kött, som hålles till salu, är vådligt att förtära eller ej. Väl har man ansett, att köttets tillagning medelst grundlig kokning eller stekning i allmänhet erbjöde tillräckligt skydd mot de antydda farorna; men härvid må å andra sidan ihågkommas, dels att insigten härom är långt ifrån allmän och att äfven för den, som känner faran och det nämnda skyddsmedlet deremot, det ofta faller sig mindre smakligt eller allt för kostsamt och besvärligt att låta köttet undergå en så långvarig upphettning, som erfordras för smittofrönas oskadliggörande, dels ock att åtskilliga kemiska gifter, som under sjukdom utvecklats hos ett djur, icke förstöras genom köttets upphettning. Under sådana förhållanden och då i vårt land synes vara utbredd en ganska allmän önskan att de samhällen, som sjelfva sådant åstunda, äfven må kunna mot omförmälda faror anordna det mera verksamma skydd, som, enligt all erfarenhet från utlandet, ligger i obligatorisk köttbesigtning och s. k. slagthus- eller slagttvång, torde goda skäl tala för att vår lagstiftning ändras i sådant syfte.

Åt de uttalade farhågorna att genom införande af slag- och köttbesigtningstvång prisen på kött skulle komma att stiga så mycket, att tillgången till detta vigtiga födoämne skulle för mindre bemedlade försvåras, torde efter den erfarenhet, som i detta afseende kan åberopas dels från främmande länder dels ock från vissa trakter af Sverige, icke kunna tillerkännas någon större betydelse. Upplysningar inhemtade från Tyskland gifva vid handen, att på de allra flesta ställen, der slag- och köttbesigtningstvång införts, köttet i följd deraf antingen icke alls eller endast i ringa grad fördyrats; att i städer med sådant tvång prisen å kött icke ställa sig högre än i grannstäder, der tvångsbestämmelser af nämnda art

ej gälla; samt att afgifterna för begagnande af offentliga slagthus ej äro större än de kostnader slagtarne förut fått vidkännas för nyttjande af enskilda slagterier. Enligt en bland handlingarna i ärendet befintlig, af stadsveterinären i Stockholm Kjerrulf meddelad tabell öfver slag- och besigtningafgifter vid offentliga slagthus i omkring 50, hufvudsakligen tyska städer utgjorde dessa afgifter, förvandlade till svenskt mynt, i medeltal: för en ox 2 kr. 91 öre, för en ko 2 kr. 30 öre, för en kalv 65 öre, för ett får 41 öre, för ett svin 1 kr. 32 öre och för en häst 3 kr. 6 öre. Då medelslagtvigten för en ox beräknas till omkring 300 kilogram, skulle alltså afgiften för hvarje kilogram belöpa sig till ungefär 1 öre. Antalet af offentliga slagthus i Tyskland uppgår numera till omkring 560, hvilket förhållande bäst visar, att man der funnit sådana inrättningar ändamålsenliga och gagneliga, samt jemväl är egnadt att häfva uttalade betänkligheter, att dylika anstalter ej skulle bära sig.

Beträffande Belgien uppgifvas i ett ministerielt cirkulär af den 25 februari 1891 beloppen af slagtafgifterna, som äfven omfatta besigtningafgifterna. Förvandlade i svenskt mynt, uppgå dessa afgifter per djur

för hästar	till kr. 1: 44—3: 60,
» tjurar.....	» » 0: 72—4: 32,
» oxar	» » 0: 72—2: 88,
» kor	» » 0: 72—2: 16,
» ungnöt.....	» » 0: 72—1: 80,
» kalvvar.....	» » 0: 36—0: 72,
» svin och får	» » 0: 36—1: 08,
» lam, getter och spädgrisar	» » 0: 18—0: 36.

I cirkuläret anföres vidare, att besigtningafgifterna ensamma merendels icke en gång uppnå de här nämnda minimiafgifterna.

I Köpenhamn äro afgifterna för begagnande af de offentliga slagthusen: för en ox 2 kr., för en häst eller ett svin 1 kr. 50 öre, för en kalv 50 öre och för ett får eller lam 15 öre. För undersökning af kött, som införes till staden, äro afgifterna ungefär desamma (för en häst 1 kr. 60 öre, för ett svin 50 öre, för öfriga djur lika som i slagthusen). Undersökningen rörande svin omfattar dock ej frågan, huruvida trikiner förekomma. För andra djur än får och lam erlägges full betalning, endast då de införas i hela kroppar; för mindre stycken utgår betalningen i förhållande till storleken. Kött, som skall hållas till salu, får emellertid ej införas i mindre stycken än, beträffande större boskap och hästar, fjerdedels kropp samt, vidkommande kalvvar, får, lam och svin, half kropp.

I Kristiania, der något offentligt slagthus ännu icke uppförts, utgjorde besigtningssafgifterna vid köttkontrollstationen:

För hel kropp af	1 januari 1894— 30 juni 1895	1 juli—31 december 1895
Oxe	1 krona	50 öre
Häst eller svin	70 öre	50 »
Får, get eller kalv	20 »	20 »

För besigtning å half kropp af oxe, häst eller svin utgick afgiften blott med hälften af här angifna belopp. Vid besigtning, som i enskilda slagterier utfördes på egarens begäran, erlades derjemte 2 kr. för hvarje förrättning. Numera sker undersökning å kontrollstationen kostnadsfritt, och endast vid besigtning i enskilda slagterier erläggas fortfarande samma afgifter, som i sådant fall utgingo under senare hälften af år 1895.

I Sverige har man på flera ställen, der fläsk undersökes på trikiner, ej kunnat iakttaga, att denna vara i följd af undersökningen och dermed förenade afgifter nämnvärdt fördyrats. Hvad beträffar den befarade svårigheten, som i vårt land skulle uppstå för mindre bemedlade att få för billigt pris köpa kött å ställen, der slagt- eller besigtningstvång införts, torde man snarare kunna vänta, att ett motsatt förhållande skall inträffa, om hos oss vidtagas liknande anordningar som i Tyskland, Italien och Danmark i fråga om tillhandahållande af sekunda kött. Af stadsveterinärens i Göteborg årsberättelse för 1891 framgår, att i nämnda stad sådant kött efter sjuka djur, som, sedan de sjukliga delarne frånskilts, af helsepolisen förklarats dugligt till människoföda, är en mycket begärlig handelsvara och säljes för mycket billigt pris.

Det kan visserligen icke förnekas, att åtskilliga olägenheter äro förenade särskildt med obligatorisk köttbesigtning. Härtill kan hänföras den tidsutdrägt, som besigtningen alltid medför, hvarjemte besigtningssbyråerna kunna varda förlagda på olämpliga ställen eller inrättade på obehärligt sätt. Sådana olägenheter torde man dock kunna, såvidt sig göra låter, förebygga genom att stadga, att, der köttbesigtningstvång införes, vederbörande samhälle skall anställa nödigt antal besigtningssmän och vidtaga de öfriga åtgärder, som erfordras för att besigtningen må kunna utan större vare sig tidsutdrägt eller annan olägenhet ega rum. Att å ställen, der köttbesigtning är obligatorisk, kassering af kött förekommer i högre grad än annorstädes, läser få tagas för gifvet; men ingen torde hafva rätt att beklaga sig öfver kasseringen af en vara, som enligt lag ej får hållas till

salu. Olägenheterna af sådan kassering kunna ock förminskas, om slagtdjursförsäkringsanstalter upprättas och försäljning af sekunda kött under vissa villkor tillåtes.

Dessa och andra olägenheter, som må kunna åtfölja köttbesigtningsoch slagttvång, uppvägas dock enligt mitt förmenande vida af de fördelar, som dermed äro förbundna. Såsom sådana hafva hufvudsakligen åberopats säkrare kontroll öfver beskaffenheten af köttet och större renlighet vid dess handterande, mildare behandling af slagtdjuren samt bättre ordning vid deras transport och slagttande, mera ekonomiskt tillvaratagande af alla delar utaf de slagttade djuren och lättare uppdagande af smittosamma kreaturssjukdomar, hvarigenom ändamålsenligare åtgärder mot dylika sjukdomars spridning möjliggöras. Vidare har man ansett offentliga slagthus blifva till gagn för husdjursafveln genom de upplysningar, som der kunna af fackmän lemnas. Finnes vid slagthuset inrättad särskild marknadsplats för kreaturshandeln, varder denna deraf i hög grad underlättad. Äfven lär ett ordnad köttväsen med ändamålsenlig köttkontroll vara egnadt att främja utförseln af kött och göra denna vara mer efterfrågad å den utländska marknaden.

För att dessa fördelar må kunna vinnas, synes det till en början böra medgifvas de samhällen, som vilja underkasta sig de inskränkingar, hvilka åtfölja slagtt- och köttbesigtningstvång, samt ikläda sig risken af företaget, att med högre myndighets tillstånd få sådant tvång hos sig infördt. Att man nu skulle gå längre och påbjuda mer eller mindre allmänt slagtt- eller köttbesigtningstvång, har icke från mer än ett håll bland dem, som yttrat sig i detta ämne, ifrågasatts, och skulle ej heller öfverensstämma med de grundsatser om kommunal sjelfstyrelse, som funnit sitt uttryck i vår gällande lagstiftning. Man torde för öfrigt kunna motse, att, om dessa institutioner införas å någon ort och der visa sig gagneliga, det gifna exemplet skall vinna efterföljd på andra ställen.

Det förslag till denna frågas lösning, som till sina hufvuddrag angifvits af kommerskollegium, med den af landtbruksstyrelsen förordade modifikation, synes mig vara af beskaffenhet att lämpligen kunna tjena till grund för en lagstiftning på detta område. För det sätt, hvarpå jag tänkt mig denna lagstiftning böra närmare ordnas, anhåller jag att nu få redogöra.

Obligatorisk köttbesigtning synes böra få införas såväl i städer som i kommuner å landet äfvensom i sådana å landet befintliga samhällen, såsom köpingar, hamnplatser och fiskelägen, å hvilka helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad förklarats skola i tillämpliga delar gälla. Slagttvång åter torde böra få förekomma endast i städer och dermed i af-

seende på helsovård väsentligen likstälda sambällen, och aldrig annat än i förening med obligatorisk köttbesigtning. Hvarken köttbesigtning- eller slagttvång torde dock böra få påläggas ett samhälle mot dess egen önskan, utan synes det böra ankomma i första hand på samhället sjelft att bestämma, huruvida sådant tvång bör införas. Besluter samhället sig därför och ikläder sig för ändamålet nödiga garantier, torde beslutet böra underställas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning och stadfästelse.

För att obligatorisk köttbesigtning må få införas i ett samhälle synes böra uppställas såsom vilkor, att genom samhällets försorg anskaffas besigtningmän till nödigt antal och vidtagas de öfriga åtgärder, som erfordras, för att köttbesigtning inom det område, hvarom fråga är, må kunna utan större vare sig tidsutdrägt eller annan olägenhet ega rum; och torde det böra föreskrivas, att i sådant afseende uppgjort förslag skall underställas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes pröfning, innan stadgande i ämnet utfärdas. I fråga om slagttvång torde böra såsom vilkor för dess medgifvande bestämmas, att för samhällets räkning uppförts offentligt slagthus enligt plan, som Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, efter helsovårdsnämndens hörande, gillat, och att detta slagthus blifvit efter af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande föranstaltad afsyning godkänt. Det torde dock böra lemnas stads- och dermed i afseende på helsovård likstäldt samhälle öppet att förena sig om gemensamt offentligt slagthus af här afsedd beskaffenhet, i fall Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dertill lemnar bifall.

Föreskrifter af nu antydda art skulle, enligt hvad kommerskollegium med flera föreslagit, kunna utfärdas i den ordning, som angifves i § 24 af gällande helsovårdsstadga för riket. Det förfarande, sagda paragraf anvisar för åvägabringande af nya helsovårdsföreskrifter samt dessas ändring eller upphäfvande, synes äfven ändamålsenligt beträffande sådana stadganden, hvarom här är fråga, och det måste betraktas som en fördel att i afseende på dylika stadganden kunna begagna en form, hvarmed man redan hunnit göra sig förtrogen på ett närbeläget lagstiftningsområde. Härvid måste dock göras den förut berörda inskränkningen, att dessa stadganden ej böra få utfärdas mot ett samhälles egen önskan. Vidare måste bestämmas hvilka myndigheter eller korporationer å landet skola fullgöra hvad som enligt § 24 helsovårdsstadgan ankommer på lokalmyndigheter i stad. Dervid torde magistrats, helsovårdsnämnds och stadsfullmäktiges eller allmän rådstugas åligganden kunna inom samhälle, hvarest helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad i tillämpliga delar gälla, fullgöras af dem, som förklarats skola inom samhället i allmänhet

träda i dessa myndigheters ställe, samt eljest å landet bestridas, magistratens af kronofogden i orten, helsovårdsnämndens af kommunalnämnden och stadsfullmäktiges eller allmänna rådstugans af kommunalstämman. Jemväl de åligganden i öfrigt, som enligt den nu ifrågasatta författningen och de föreskrifter, som på grund deraf komme att meddelas, skulle i stad tillhöra magistrat, helsovårdsnämnd och stadsfullmäktige eller allmän rådstuga, synas lämpligen böra å landet fullgöras af de myndigheter och korporationer, som nyss nämnts.

Från det förbud, som inom område, der slagttvång införts, skulle gälla att annorstädes än i det offentliga slagthuset nedslagta nötkreatur, får, getter, svin eller hästar, torde böra göras undantag för det fall, att sådant djur måste nedslagt i följd af hastigt inträffad sjukdom eller olyckshändelse; dock synes i sådant fall köttet, om det är afsedt att begagnas till människoföda, genast efter djurets nedslagtning böra ostyckadt jemte alla dertill hörande inelovor utom tarmar föras till det offentliga slagthuset för att besigtigas. Likaså synes det böra lemnas Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande öppet att medgifva, att, utan hinder af slagttvång, nedslagtning af kreatur, hvilkas kött är afsedt hufvudsakligen för utförsel ur riket, må under vissa vilkor verkställas inom annan för ändamålet särskildt inrättad anstalt än det offentliga slagthuset.

För den egentliga landsbygden, der slagttvång ej skulle förekomma, synes, i hufvudsaklig enlighet med hvad landbruksstyrelsen ifrågasatt, tillfälle böra beredas enskilda personer, föreningar eller bolag att få under offentlig kontroll ställa exportslagterier eller andra för kreatursslagtdjur afsedda anstalter. Ansökning härom borde då i hvarje särskildt fall göras hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, derest slagteriet i fråga pröfvades vara ändamålsenligt ordnad, skulle kunna föreskrifva, att det samma skulle stå under offentlig kontroll, med vilkor att genom sökandens försorg anställdes erforderligt antal besigtningmän och vidtoges de öfriga åtgärder, som kunde anses för kontrollen nödiga. Skulle sedermera, efter det ett annat sådant slagteri än exportslagteri blifvit stäldt under offentlig kontroll, helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad förklaras skola i tillämpliga delar gälla inom det område, der slagteriet vore beläget, borde denna omständighet ej få utgöra hinder för att slagteriet fortfarande förblefve under offentlig kontroll.

Såväl nyssnämnde besigtningmän som de, hvilka enligt den tillämnade författningen skulle vid offentliga slagthus, der slagttvång vore gällande, besigtiga slagtdjur och deras kött, synas böra ovilkorligen vara legitimerade veterinärer. Hvad åter angår dem, som inom samhällen med köttbesigtningstvång skulle få att undersöka allenast uppslagtdt kött,

torde man ej kunna påräkna att härtill alltid erhålla fullständigt utbildade djurläkare, hvarför det synes rådligast att, åtminstone för närvarande, nöja sig med den föreskrift, att dessa besigtningmän skola, om möjligt, vara legitimerade veterinärer. Då kött, som blifvit efter undersökning af besigtningssman godkänt eller på visst sätt behandladt, skulle, sedan det försetts med vederbörlig stämpel eller bevis om beskaffenheten, få hållas till salu hvar som helst i riket, under förutsättning att sådant ej skedde i strid mot gällande lag eller derpå grundade bestämmelser, och då dessa besigtningssmän skulle komma att utöfva en i sanitärt och ekonomiskt afseende mycket betydelsefull verksamhet, måste det ligga stor vikt derpå, att till besigtningssmän antagas endast sådana personer, beträffande hvilka man kan förvänta, att de samvetsgrant skola fullgöra sitt uppdrag, så att å ena sidan underslef ej må ega rum, men å andra sidan ej heller af ovist nit allt för stora hinder läggas i vägen för köttthandeln. De synas därför böra få en ställning, som medför tjenstemannaansvar, och förordnas af en embetsmyndighet, som må kunna när som helst entlediga dem. Förordnandet torde i allmänhet böra meddelas af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande. Undantag synes dock böra göras för de vid exportslagterier anställda besigtningssmännen, hvilka torde böra förordnas af medicinalstyrelsen, på det att den utländske afnämaren må ingifvas fullt förtroende till en besigtning, som förrättats af en dertill af landets högsta medicinska embetsmyndighet utsedd tjänsteman. De kommunala besigtningssmännen, hvarmed jag afser ej blott dem, som anställas hos viss kommun, utan jemväl dem, som erhålla tjänst hos ett sådant samhälle, å hvilket, ehuru ej utgörande egen kommun, helsovårdsstadgans föreskrifter rörande stad förklarats skola i tillämpliga delar gälla, torde få tillsättas på vederbörande helsovårds- eller kommunalnämnds förslag och aflönas af det samhälle, der de anställas. Besigtningssman vid enskildt slagteri bör naturligtvis få ersättning för sitt besvär efter aftal med slagteriets innehafvare.

I afseende på sättet för besigtningen skulle enligt kommerskollegii förslag de närmare föreskrifterna utfärdas af Eders Kongl. Maj:t efter medicinalstyrelsens hörande. Det synes dock lämpligare att, på sätt i åtskilliga likartade fall förordnats, dessa föreskrifter meddelas af sistnämnda embetsverk, som äfven torde böra få sig uppdraget att utfärda de närmare föreskrifter om köttstämplarnes beskaffenhet och sjelfva stämplingen, som erfordras utöfver hvad författningen derom skulle innehålla. Jemte de två af kommerskollegium förordade slagen af stämplat, det ena för kött, som godkänts vid vederbörlig besigtning, förrättad endast efter slagten, och det andra för godkänt kött, som uppslagtats i offentligt, inom område, der slagttvång vore gällande, beläget slagthus, hvilket sistnämnda

slags stämpel torde böra få åsättas äfven godkändt kött, som uppslagtats inom enskildt, under offentlig kontroll stäldt slagteri af annan beskaffenhet än exportslagteri, synas ytterligare två slags stämplars böra fastställas, nemligen en för godkändt kött, som uppslagtats inom exportslagteri, och en för kött, som måst undergå särskild behandling för att kunna utan men för helsan användas till människoföda. Alla dessa stämplars torde böra särskildt angifva inom hvilket samhälle besigtningen egt rum och för öfrigt vara, hvartdera slaget för sig, lika för hela riket.

Sekunda kött, som under besigtningmans kontroll undergått särskild behandling, skulle enligt kommerskollegii förslag antingen efter värdering inlösas för att genom besigtningmannens försorg säljas, eller, försedt med märke, der sådant kunde ske, eller intyg om beskaffenheten, återställas till köttets egare för att af honom disponeras. Deremot angifves ej i förslaget, när och huru sagda värdering skulle ske. Till en början synes det klart, att inlösen ej bör föreskrifvas i fråga om sådant kött, om hvars underhålliga beskaffenhet egaren kan anses hafva före besigtningen egt eller bort ega kännedom. Vidare torde ett samhälle ej böra nödgas inlösa sekunda kött af djur, som nedslagtats i enskildt, under offentlig kontroll stäldt slagteri. Deremot kan det anses billigt, att, när i andra fall kött vid besigtning, der sådan är obligatorisk, finnes först efter särskild behandling kunna utan fara för helsan användas till människoföda, vederbörande samhälle inlöser köttet, om egaren så fordrar. Till förebyggande af tvister torde, i likhet med hvad flerstädes i ordningsregler för s. k. trikinbyråer stadgats, böra föreskrifvas, att inlösningsprisen skola af hälsovårdsnämnden månatligen, med ledning af köttprisen inom samhället under näst föregående kalendermånad, fastställas och offentligen kungöras.

Derest vid köttbesigtning, som enligt den tilltänkta författningen anstälts af kommunal besigtningssman, köttets egare icke skulle åtnöjas med besigtningmannens beslut, skulle han ega deröfver anföra besvär och för ändamålet erhålla af besigtningssmannen ett intyg, innefattande beslutet och skälen dertill. Detta intyg synes böra lemnas utan lösen. Vidare torde för möjliggörande af bevisning egaren till köttet böra berättigas att, om han genast derom hos besigtningssmannen gör framställning och i förskott erlägger hvad som kan erfordras till bestridande af nödig kostnad för tillvaratagande af såsom bevisningsmedel tjenligt prof å det besigtigade, erhålla sådant prof i lämpligt förvaringskärl, tillslutet under egarens och besigtningssmannens sigill samt försedt med nödig beteckning. Besvären skulle vid talans förlust inlemnas till Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande inom tio dagar från den, då klaganden fick del af besigtningssmannens beslut, hvilket emellertid synes böra, utan hinder af besvär, gälla

till efterrättelse, intill dess annorlunda kan varda vederbörligen förordnadt. Skulle i följd af besvären ändring göras i besigtningssmannens beslut, torde klaganden böra tillförsäkras rätt att af det samhälle, hvars besigtningssman meddelat beslutet, erhålla godtgörelse för den förlust klaganden fått vidkännas till följd af samma beslut i hvad det befunnits oriktigt.

För köotts besigtning af kommunal besigtningssman och för begagnande af sådant offentligt slagthus, som här afses, skulle vederbörande samhälle ega uppbära afgifter enligt taxa. Då dessa afgifter skulle komma att läggas på den allmänna rörelsen, torde jemlikt kommunalförfattningarna förslag till sådana afgifter böra underställas Eders Kongl. Maj:ts pröfning. Dylikt förslag synes böra uppgöras af Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, efter helsovårdsnämndens och i andra städer än Stockholm jemväl efter magistratens eller, der sådan ej finnes, den i dess ställe särskildt tillsatta stadsstyrelses hörande. Fastställelse å sådant förslag kan lämpligen meddelas för minst ett år i sänder, och torde afgifterna i taxan ej böra sättas högre, än som kan anses erforderligt till betäckande af vederbörande samhälles kostnader för köottets besigtning och stämpling samt, der fråga är om begagnande af offentligt slagthus, till betäckande jemväl af kostnaden för slagthusets förvaltning och underhåll jemte ränta å anläggningskapitalet. Varder jemlikt ordningsstadgan för rikets städer eller derpå grundad bestämmelse särskild marknadsplats för kreaturshandeln inrättad i sammanhang med offentligt slagthus af här afsedd beskaffenhet, torde, i enahanda ordning och efter liknande grunder som i fråga om slagthusets begagnande, få bestämmas afgifter till samhället för nyttjande af marknadsplatsen och vid densamma uppförda stallar äfvensom för kreaturens utfodring, skötsel och vägning.

I fråga om sättet att skydda invånarne i ett samhälle med slagttvång mot faror i följd af hänsynslöst tillvägagående vid slagterirörelse, bedrifven inom annat samhälle, delar jag kommerskollegii åsigt att, då i särskildt fall sådan fara visas vara för handen, åtgärder till missbrukens stärfjande böra vidtagas. Deremot anser jag ej lämpligt, att föreskrift i sådant hänseende lemnas omedelbart af Eders Kongl. Maj:t. Redan enligt nu gällande helsovårdsstadga tillkommer det lokala myndigheter att i första hand tillse, att missförhållanden af nu antydda slag ej förekomma. Sålunda eger helsovårdsnämnd öfvervaka, att fabriker och näringar icke inrättas eller drivas så, att de blifva i helsoväg till men för arbetare, närboende eller det allmänna. Förefinnes sådan olägenhet, skall nämnden tillhålla vederbörande att vidtaga tjenliga åtgärder till dess afhjelpande. Verkställas ej detta inom föreskrifven tid och är den anmärkta olägenheten svår, eger nämnden tills vidare förbjuda fabriken eller näringens fortsatta

drifvande. Kommunalnämnd bör egna synnerlig uppmärksamhet, bland annat, dels deråt, att de vådor för allmänna helsotillståndet och enskildes helsa, som kunna blifva en följd af orenlighet uti eller i närheten af boningarna, eller af annan osnyggghet, varda i möjligaste mån aflägsnade, dels deråt att icke fabrik eller annan näring inom kommunen anläggas, anordnas eller drifves på sådant sätt, att den blifver menlig för arbetarnes eller närboendes helsa, dels ock deråt att jemväl andra omständigheter, som kunna menligt inverka på helsoförhållandena inom kommunen, så vidt möjlig undanrödjas. Hvad särskildt angår kött af djur, som varit behäftadt med sådan smittosam sjukdom, att dess förtärande är skadligt, samt födoämne eller dryckesvara, som till följd af förskämning, felaktig beredning eller af annan orsak är skadlig för helsan eller otjenlig till människoföda, eger såväl helsovårds- som kommunalnämnd att låta anhålla sådan vara, då den anträffas å allmän saluplats, i lägenhet, afsedd för sådan varas försäljning eller yrkesmessiga beredning eller för allmän spisning eller utskänkning, med till samma lägenhet hörande upplag och förvaringsrum af hvad beskaffenhet de vara må, så ock vid hamn, jernvägsstation eller annat dylikt ställe under förhållanden, som utvisa, att varan är afsedd till försäljning såsom människoföda. Vidare eger nämnden, der sådant anses nödigt, att af till försäljning afsedt födoämne eller dryckesvara låta taga prof för undersökning samt i afvaktan på resultatet deraf förbjuda försäljning af en skäligen misstänkt vara. I dessa fall skall lämplig åtgärd på den felandes bekostnad af nämnden genast vidtagas för oskadliggörandet af en för helsan skadlig eller till föda otjenlig vara. Der behof förefinnes och ansvar ej är bestämdt i allmän författning eller särskildt stadgande, eger såväl helsovårds- som kommunalnämnd genom lämpliga viten, som af kommunalnämnd dock ej må sättas högre än till sammanlagdt 20 kronor, göra sig hörsammad. Finnes dertill anledning, skall anmälan göras hos Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande, som, då till hans kunskap kommer, att i stad eller på landet förefinnas missförhållanden i afseende å allmänna helsovården, skall tillse, att tjenliga åtgärder för det ondas afhjelpande vidtagas. Då således bestämmelser redan finnas, hvilka äro egnade att, om ej helt och hållet, dock i någon mån undanrödja de af kommerskollegium antydda farorna, torde för det åsyftade ändamålets vinnande vara lämpligast att för det af kollegium omförmälda fall närmare bestämma och utsträcka Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvandes befogenhet i fråga om afhjelpandet af sanitära missförhållanden. I sådant afseende synes det böra stadgas, att, om i samhälle, der slagttvång är gällande, särskild fara i helsoväg skulle uppstå till följd af någon utanför nämnda samhälle bedrifven slagterirörelse eller yrkesmessig beredning af

köttvaror, Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande skall ega att, på framställning af samhällets helsovårdsnämnd, föreskrifva anordningar och vidtaga åtgärder, som pröfvas tjenliga och leda till farans undanrödjande, samt att Eders Kongl. Maj:ts befallningshafvande dervid må ej mindre påbjuda rörelsens ställande under särskild tillsyn och uppdraga åt tillsyningsman att anhålla och låta dels undersöka misstänkt kött eller köttvara, dels ock oskadliggöra kött eller deraf beredt, till människoföda afsedt ämne, som är dertill otjenligt, än äfven, då sådant finnes vara af nöden, förelägga lämpliga viten och meddela tillfälligt förbud mot rörelsens drifvande samt, om rättelse på nämnda sätt ej synes stå att vinna, förbjuda den felande att vidare sjelf eller genom annan person inom visst område bedrifva slagterirörelse eller yrkesmessig beredning af köttvaror. Öfverträdelse af sådant förbud torde böra beläggas med straff af böter från och med tjugu till och med femhundra kronor.

De nu förordade bestämmelserna kunna visserligen synas stränga; men om ändamålet med slagttvångs införande skall vinnas, torde det vara alldeles nödvändigt, att man sätter det samhälle, som vill genom en sådan anordning skydda sig, i tillfälle att på ett verksamt sätt stäffa missbruk af antyddas slag. Den, som laglydigt och samvetsgrant drifver sin näring, har icke att befara någon olägenhet af dessa bestämmelser; tvärtom böra de för honom vara välkomna såsom egrade att utestänga eller hindra en osund konkurrens. Den åter, som blott sträfvar efter egen vinning men sätter å sido hänsyn till andras helsa och befogade anspråk, torde ej böra få påräkna ett sådant undseende, att utväg lemnas honom att kringgå gifna föreskrifter. För öfrigt lärer det vara klart att, derest de ifrågasatta skyddsåtgärderna skulle medföra särskilda kostnader, hvilka ej kunna på annat sätt gäldas, det samhälle, som påkallat åtgärderna, bör ansvara för tillhandahållande af nödiga medel till dessa kostnaders bestridande.

Vidkommande slagterier, hvilka måste nedläggas vid slagttvångs införande i ett samhälle, synes detta böra vara skyldigt att lemna ersättning för den värdeminskning, de till sådan slagterirörelse använda fastigheter och inrättningar undergå, i följd deraf att de ej längre kunna för dermed afsedt ändamål användas. Dylik ersättningsskyldighet torde dock, så vidt angår vanlig slagterirörelse, endast böra ifrågakomma beträffande sådan, som lofligen idkas, när den tillämnade författningen träder i kraft. Eljest skulle nemligen införandet af slagttvång i ett samhälle kunna obehörigt försvåras, derigenom att, någon kortare tid innan beslut derom trädde i kraft, på spekulation anlades slagterier för att kunna aftvinga samhället mer eller mindre dryga ersättningsbelopp. Icke heller synes samhället böra tillförbindas att lemna sådan godtgörelse beträffande en vid förord-

ningens trädande i kraft drifven slagterirörelse, hvars utöfvande medgifvits blott tills vidare eller till dess annorlunda blefve föreskrifvet. Dylikt förbehåll har nemligen, i afvaktan på införande af slagttvång, intagits i ett stort antal resolutioner om tillstånd till anläggande af slagterier; och den som drifver en på sådan tillståndsresolution grundad rörelse bör ej rättvisligen kunna göra anspråk på ersättning, i anledning deraf att han, då det förutsatta fallet inträffar, nödgas nedlägga rörelsen. Deremot synes rätt till ersättning böra tillerkännas den, som, när slagttvång i ett samhälle införes, eger ett på det under nämnda tvång lagda området befintligt, under offentlig kontroll stäldt enskildt slagteri, hvilket till följd af slagttvångets införande ej vidare kan för afsedt ändamål begagnas. Hvad angår proceduren för bestämmandet af ersättningens belopp, synes det mindre lämpligt att härför anlita det förfarande, som iakttages vid expropriation, utan torde, der öfverenskommelse ej kan träffas, ersättningsfrågan böra hänskjutas till vederbörlig domstols pröfning och afgörande.

Såsom påföljd för öfverträdelse af förbud beträffande slagttvång utom offentligt slagthus eller rörande saluhållande af kött, som ej efter vederbörlig besigtning försetts med behörig stämpel eller bevis, torde lämpligen kunna stadgas böter från och med två till och med etthundra kronor, der ej straff enligt allmän lag eller särskild författning bör följa å förseelsen. Samma straffatitud finnes i § 22 af gällande helsovårdsstadga bestämd för öfverträdelse af åtskilliga der omnämnda förbud, bland annat, mot saluhållande af helsovådligt eller till människoföda otjenligt kött.

I fråga om upprepade förseelser mot den tilltänkta nya författningen eller enligt densamma gifna föreskrifter, om åtal, klagan öfver annat beslut än sådant, som meddelats af besigtningsman, samt förvandling af böter och viten m. m. synas lämpligen kunna meddelas bestämmelser af enahanda innehåll, som gällande helsovårdsstadga upptager för motsvarande fall.

I enlighet med de af mig uttalade åsikter har jag låtit inom ecklesiastikdepartementet uppgöra förslag till förordning angående köttbesigtningsoch slagttvång m. m.»

Efter att hafva uppläst nämnda författningsförslag, hvilket finnes detta protokoll bilagdt, anförde departementschefen, statsrådet Gilljam vidare:

»Då jag anser Riksdagen böra lemnas tillfälle att yttra sig i ämnet, innan Eders Kongl. Maj:t deruti fattar beslut, hemställer jag, att Eders Kongl. Maj:t täcktes genom nådig proposition inhemta Riksdagens yttrande öfver det af mig nu upplästa förslag.»

Hvad föredragande departementschefen sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen, på tillstyrkan af

statsrådets öfriga ledamöter, i nåder bifalla med förordnande att proposition i ämnet af den lydelse bilagan C till detta protokoll utvisar, skulle till Riksdagen aflåtas.

Ur protokollet:

Alfred Zimmerman.
